

Nisma për Transparencë në
Industrinë Nxjerrëse në Shqipëri
Studimi për përfshirjen e sektorit të
hidroenergjisë në raportimin EITI

Prill 2015

Përmbajtja

Përmbledhje ekzekutive.....	5
1. Pamje e përgjithshme e sektorit hidro-energjitik në Shqipëri	7
1.1 Sektori hidro-energjitik në Shqipëri	7
<i>Prodhimi dhe konsumi i energjisë elektrike në vend.....</i>	<i>7</i>
<i>Struktura e sektorit të hidroenergjisë</i>	<i>8</i>
<i>Rezervat hidroenergjiqe</i>	<i>9</i>
<i>Anëtarësimi në nismat rajonale të Energjisë</i>	<i>10</i>
1.2 Institucionet kryesore Shtetërore	10
1.3 Kuadri operativ i tregut të energjisë elektrike	12
<i>Sistemi elektro enregjitik shqiptar</i>	<i>12</i>
Pjesmarrësit e tregut	12
1.4 Konçesionet hidro-energjitike	15
<i>Konçesionet e dhëna në vitet 2002 - 2013.....</i>	<i>18</i>
1.5 Transparenca rreth konçensioneve dhe liçensave për prodhimin e energjisë elektrike	20
1.6 Monitorimi i Konçensionve.....	21
1.7 Kërkesat për auditim në Shqipëri.....	21
2. Kontributi i sektorit hidroenergjitik në ekonominë shqiptare.....	22
2.1 Kontributi në prodhimin e brendshëm bruto	22
2.2 Bilanci i tregtisë së jashtme	23
2.3 Kostot përlllogaritura të humbjeve	23
2.4 Të ardhurat në Buxhetin e Shtetit	24
Të ardhura nga koncensionet, investimet dhe privatizimet.....	24
Të ardhurat fiskale	25
Tarifa të tjera nga shërbimet dhe rregullimin e sektorit.....	26
Garanci dhe transferime të tjera midis Shtetit dhe Shoqërive Shtetërore	28
3. Zbatimi i nismës për transparencë në sektorin e hidroenergjisë	29
3.1 Nisma për transparencë dhe hidroenergji	29
Çfarë është EITI?	29
EITI në Shqipëri	29
Raportimi vjetor	30
Përfshirja e sektorit të hidroenergjisë.....	30
3.2 Shoqëritë kryesore prodhuese dhe investuesit më të mëdhenj	32
3.3 Pagesat dhe të dhënat për raportim	33
3.4 Hapat kryesore për zbatimin e EITI në sektorin hidro-energjisë	34
3.4.1 Komunikimi me grupet e interesit dhe përfshirja e tyre në MSG	34
3.4.2 Përzgjedhja e subjekteve raportuese dhe niveli materialitetit.....	34
3.4.3 Adresimi i konfidencialitetit dhe çështjeve rregullatore në raportimin EITI	35
3.4.4 Dhënia e informacioneve shpjeguese për të ardhurat e tjera të qeverisë.....	35
3.4.5 Çështje të tjera	35
4. Metodologjia dhe puna përgatitore	37

Fjalor dhe shkurtmiet

ALBEITI	Sekretariati i Nismës për Transparencë në Industrinë Nxjerrëse në Shqipëri, themeluar nga Ministria e Energjisë dhe Industrisë
Administrator	Kompani e pavarur e punësuar për të bërë rakordimin e pagesave të raportuara dhe të ardhurave nga të liçensuarit dhe qeveria
Grupim	Pagesat janë kombinuar në mënyrë që shifrat tregojnë totalin për qarkullimin e të ardhurave
AKBN	Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore
ATRAKO	Agjencia e Trajtimit të Konçensioneve është një njësi e themeluar në kuadër të Ministrisë për Zhvillimin Ekonomik, Turizmit, Tregëtisë dhe Sipërmarrjes.
AKPT	Agjencia Kombetare e Planifikimit të Territorit
VKM	Vendimi i Këshillit të Ministrave
Konçesionari	Kompani e dhenë me konçension
ADSH	Administrata Doganore Shqiptare
Ndarja	Pagesat janë detajuar për qarkullimin e të ardhurave dhe/ose për liçensë
OSHEE	Operator i Sistemit të Shpërndarjes Energjisë Elektrike i cili zotërohet 100% nga Qeveria Shqiptare.
EITI	Nisma për Transparencë në Industrinë Nxjerrëse
EITI Albania	Sekretariati i Nismës për Transparencë në Industrinë Nxjerrëse në Shqipëri, themeluar nga Ministria e Energjisë dhe Industrisë
ERE	Enti Rregullator i Energjisë në Shqipëri
EUR	Euro
Qeveria	Përdorur në këtë raport si një term i përgjithshëm i cili përfshin Drejtorinë e Përgjithshme të Tatimeve, Ministrinë e Energjisë dhe Industrisë, Administratën Doganore Shqiptare, Agjensinë Kombetare të Burimeve Natyrore dhe ERE, kur nuk paraqiten veçmas.
GWh	Gigawat për orë e përdorur për matjen e sasive të medha të fuqisë, ku 1 GWh = 1,000 MWh.
HEC	Hidrocentrale
SNRF	Standarted Ndërkombëtare të Raportimit Financiar të publikuara nga Federata Ndërkombëtare e Kontabilistëve (IFAC).
INSTAT	Instituti Kombëtar i Statistikave
IPE	Impiante të Pavarur të Energjisë
KESH	Korporata Elektroenergjitike Shqiptare
KESH Gen	KESH Gen është një strukturë brenda KESH i liçensuar për të prodhuar energji
KTOE	Ekuivalenti i kilogram tonë naftë (toe) i përdorur për të matur njësinë e energjisë e përcaktuar si shuma e energjisë e lëshuar nga djegia e një tonë naftë bruto.
KW	Kilowatt është përdorur si njësi për energjinë elektrike
KWh	Kilowatt për orë e përdorur për matjen e energjisë
KV	Kilovolt
License	Liçensë e dhënë nga MEI për eksplorim dhe prodhim në territorin Shqiptar
NJQV	Njësi qeverisjes vendore
M²	Meter katror
MEI	Ministria e Energjisë dhe Industrisë
MM	Ministria e Mjedisit
MZHETTS	Ministria e Zhvillimit Ekonomik, Turizmit, Tregëtisë dhe Sipërmarrjes
MSG	Multi-stakeholder working Group –Grupi i punës për palët e interesuara
MW	Megawatt i përdorur si njësi i energjisë elektrike, ku 1 MW = 1,000 KW
MWh	Megawatt për orë i përdorur për të matur sasi të mëdha të energjisë, ku 1 MWh = 1,000 KWh.
I Licensuar	Kompani e emëruar nga MEI për të operuar në përputhje me lejen e liçencës
Petroleum	Term i përgjithshëm i cili nënkupton naftën dhe gazin
PPP	Partneritet Publik-Privat
Rakordim	Procesi i krahasimit të të dhënave të raportuara nga të liçensuarit me të dhënat e qeverisë, dhe shpjegimi i ndonjë mospërputhje.
FPP	Furnizuesit Publike me Pakicë
IVE	Impiant i vogël energjie
DPT	Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve
TEC	Termocentral

OST	Operatori i Sistemit të Transmetimit i cili zotërohet 100% nga Qeveria Shqiptare.
UKT	Ujësjellës Kanalizime Sh.A. është kompania e ujit dhe ujërave të zeza e cila zotërohet 75% nga Bashkia e Tiranës.
USD	Dollar amerikan
TVSH	Tatimi mbi vlerën e shtuar
FPSH	Furnizuesi publik me shumicë

The Albanian Working Group
c/o Ministry of Energy and Industry
"Deshmoret e Kombit" Blv.
Tirana, Albania

Subjekti: Studim për zbatimin e nismës për transparencë në sektorin e hidroenergjisë

Ne përfunduar studimin tonë për sektorin e hidroenergjisë sipas kontratës sonë të konsulencës datë 11 shkurt 2015 dhe kushteve të punës bashkëngjitur kësaj kontrate dhe prezantojmë në vijim të këtij raporti analizat dhe rekomandimet tona.

Bazuar në kërkesat e standartit EITI, ky raport përmbledh faktet kryesore nga sektori i hidroenergjisë në Shqipëri dhe paraqet një analizë të flukesve që Shteti dhe shoqëritë shtetërore përfitojnë apo kontribojnë në këtë sektor. Kapitujt 1 dhe 2 paraqesin një pamje të përgjithshme të sektorit të hidroenergjisë përfshirë kontributin e tij në ekonomi dhe regjimin qeverisës ligjor dhe fiskal. Analiza e shoqërive dhe flukseve për raportim si dhe disa barrierat për zbatimin e nismës prezantohen në kapitullin 3.

Raporti ka për qëllim të japë një bazë për vendimarrjen për përfshirjen e tij në kuadrin e raportimit EITI. Përgjegjësia jonë është të kryjmë analizat dhe të japim rekomandimet mbi bazën e të dhënave të disponueshme deri në datën e këtij raport. Vendimi për zbatimin ose jo të nismës është përgjegjësia juaj.

Ne përfitojmë nga ky rast për t'ju falenderuar ju dhe Sekretariatit EITI në Shqiptari për asistencën gjatë kryerjes së këtij studimi. Mbetemi në dispozicion për të diskutuar më gjatë analizat dhe rekomandimet tona me ju.

Sinqerisht,

7 prill 2015

Tiranë, Shqipëri

Përmbledhje ekzekutive

Pamje mbi sektorin hido-energjitik

Sektori i prodhimit hidroenergjitik në Shqipëri dominohet nga sektori publik. Korporata Elektro Energjitike Shqipëtare (KESH) është prodhuesi më i madh në vend më një kapacitet total 1,448 MW.

Sipas të dhënave të publikuara nga ERE energjia brendshme neto e prodhuar në 2013 ishte 6956 GWh. KESH prodhoi 6070 GWh ose 87% të këtij prodhimi dhe HEC-et private prodhuan 886 GWh ose 13%.

Sektori hidroenergjitik kontribuoi me vetëm 2% të GDP, nërkohë që të ardhurat e raportuara në Buxhetin e Shtetit janë 2.7%.

Prodhimi i brendshëm i energjisë mbulon 89% të nevojave të brendshme, duke përfshirë humbjet teknike dhe financiare të cilat përbejnë 42% të nevojave të brendshme. Eksportet e energjisë janë në nivele minimale 4.1 miliard Lek ose 1.6% e totalit të eksportit.

Të dhënat e raportuara nga AKBN tregojnë se një numër i madh i HEC dhënë me koncesion nuk kanë filluar ende ndërtimin apo janë ende në ndërtim e sipër në datën e këtij raporti, duke treguar vonesa dy e më shumë vjecare. Më konkretisht, nga 501 HEC-e me koncesion, 307 HEC-e me kapacitet të instaluar prej 1,127 MW dhe energji të parashikuar 5,288 GWh nuk kanë filluar ende fazën e ndërtimit. Pjesa e mbetur prej 84 HEC-eve janë në fazën e ndërtimit. Nëse supozohet se të gjitha HEC-et do të ishin kryer brenda dy vjetëve nga data e koncesionit dhe të kishin prodhuar në nivelet e energjisë së parashikuar në kontratën e koncesionit tarifa koncesionare për vitin 2013 do të ishte 1.78 miliard Lek (ose 17% të të ardhurave totale të raportuara), e cila është të paktën dhjetë herë më të larta se të ardhurat aktuale të përfituara nga ky burim të ardhurash.

Bazuar në të dhënat e raportuara nga MEI kosto kontraktuar për kapacitetin e instaluar varion nga 5 milionë Lek në 400 milionë Lek për MW të instaluar, ndërsa kostoja e energjisë për MWh varion nga 1 mijë Lek në 131 mijë Lek. Nga krahasimi i kapacitetit të instaluar me kostot e kontraktuara të investimeve nuk vihet re një korrelacion i qartë. Një analizë e mëtejshme do të duhej bazuar në karakteristikat e HEC-eve dhe të zonës përreth.

Zbatimi i Iniciativës për Transparencë

Pavarësisht kontributit relativisht të ulët në PBB dhe në Buxhetin e Shtetit, analiza e këtij sektori ka treguar që zbatimi i nismës për transparencë do të sillte përfitime. Sektori i hidroenergjisë është një kontribues thelbësor në zhvillimin e qëndrueshëm të vendit dhe kontributi i tij pritet të rritet në plan afatmesëm dhe afatgjatë.

Si rrjedhojë, merr rëndësi të veçantë transparenca e marrëdhënieve midis Shtetit dhe sektorit, si:

- Marrëdhëniet midis Shtetit dhe shoqërive shtetërore (përfshirë kostot e subvenciomit të sektorit nëpërmjet transferatve të kryera tek shoqëritë shtetërore);
- Marrëdhëniet midis Shtetit dhe investitorëve kryesorë privatë anagzhuar në marrëveshje komplekse koncensionit apo partneriteti publik-privat;
- Transaksionet kryesore të energjisë në vend dhe jashtë vendit;
- Kosto e energjisë dhe impakti i faktorëve të ndryshëm si humjet në rrjet;
- etj.

Zbatimi i nismës do të kërkojë raportime shtesë nga Ministria e Energjisë dhe Industrisë, AKBN dhe ERE.

Analiza e struktures së setorit dhe rekomandimet për shoqëritë dhe flukset për raportim prezantohen në kapitullin 3.

1. Pamje e përgjithshme e sektorit hidro-energjitik në Shqipëri

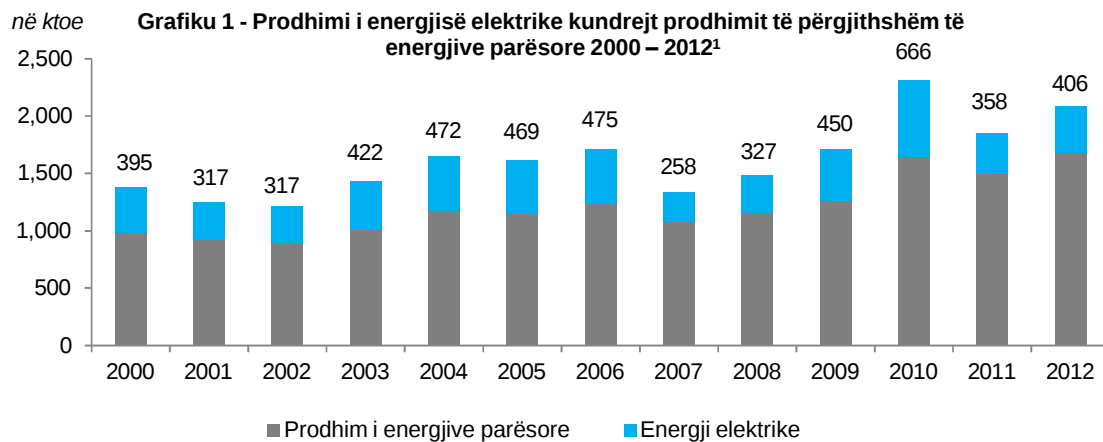
1.1 Sektori hidro-energjitik në Shqipëri

Prodhimi dhe konsumi i energjisë elektrike në vend

Sipas INSTAT¹, prodhimi i energjisë elektrike në vendin tonë zë vendin e dytë për nga rëndësia e e prodhimit të përgjithshëm energjitik në vend pas naftës.

Sektori hidroenergjitik gjeneron pothuajse të gjithë energjinë elektrike në Shqipëri. Gjenerimi i energjisë elektrike dominohet nga hidroenergjia, ndërsa gjenerimi me bazë TEC-et ka qenë minimal në 20 vitet e fundit. Kjo sjell që prodhimi i energjisë elektrike të lidhet ngushtë me kushtet meteorologjike në vend dhe sasinë e rreshjeve gjatë vitit.

Si rrjedhojë e kushteve të favorshme meteorologjike, prodhimi neto i energjisë elektrike arriti pikun në vitin 2010, me rreth 7,674 GWh² ose 666 ktoe. Në vitin 2010, ky prodhim përbënte rreth 41% të prodhimit të energjive parësore. Në vitet 2011 dhe 2012 prodhimi ra në 358 ktoe dhe 406 ktoe, duke përfaqësuar rreth 24% të prodhimit total të energjive parësore në të dy vitet.

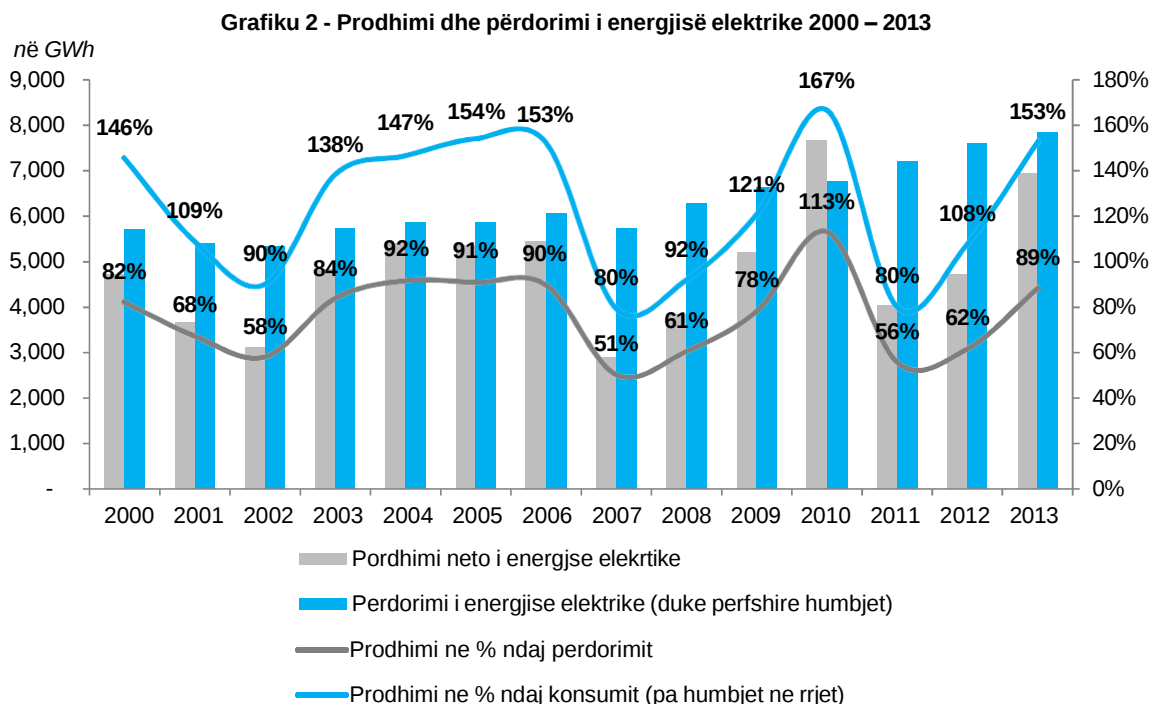
Burimi: INSTAT – Prodhimi dhe konsumi i enegjive parësore

Përdorimi i enegjisë elektrike ka shënuar një trend rritës përgjatë viteve 2000 – 2013². Përdorimi i energjisë elektrike në vitin 2013, duke përfshirë edhe humbjet në rrjet, ishte 7,857 GWh ose 38% më i lartë se në vitin 2000. Në këtë rritje ka ndikuar rritja e konsumit të energjisë e cila përllogaritet të jetë 40% më e lartë se në vitin 2000 dhe rritja e humbjeve në rrjet me 33% krahasuar me vitin 2000. Humjet në rrjet në vitin 2013 përbënin rreth 42% të energjisë së disponueshme për përdorim (2000: 43% e energjisë së disponueshme për përdorim).

Të dhënat siaps bilancit të energjisë elektrike tregojnë që më vitin 2013, prodhimi i energjisë elektrike në vend mbulon në masën 89% përdorimin e energjisë elektrike duke përfshirë konsumin e energjisë në vend dhe humbjet në rrjetin e transmetimit dhe shpërndarjes. Të dhënat sipas INSTAT tregojnë për një bilanc negativ energjitik gjatë gjithë periudhës 2000 - 2013, me përjashtim të vitit 2010 ku prodhimi vendas mbuloi në masën 113% konsumin e energjisë në vend dhe humbjet në rrjet.

¹ "Prodhimi dhe konsumi i enegjive parësore" - www.instat.gov.al

² "Bilanci i energjisë elektrike, 2000 -2013" - www.instat.gov.al

Burimi: INSTAT – Bilanci i energjisë elektrike, 2000 -2013

Ky bilanci negativ i energjisë rezulton kryesisht për shkak të nivelit të lartë të humbjeve në rrjet. Prodhimi vjetor mesatar për periudhën nga viti 2000 deri vitin e 2013 mban 77%³ të vlerës totale të nevojave të energjisë (duke përfshirë humbjet) në vend. Në qoftë se supozojmë se humbjet teknike dhe financiare në rrjet mund të eliminohen plotësisht, siç tregohet në Grafikon 2, bilanci i energjisë do të përmirësohej në mënyrë të konsiderueshme me një prodhim mesatar në 124%⁴ të totalit të nevojave energjetike. Grafiku 2 tregon një bilanc pozitiv të energjisë gjatë gjithë periudhës, me përjashtim të viteve 2002, 2007, 2008 dhe 2011, kur prodhimi nuk mund të mbulojë nevojat e përgjithshme për energji. Kjo vjen si rrjedhojë e kushteve jo të favorshme meteorologjike dhe me mosshfrytëzimin e potencialeve energjetike në vend.

Struktura e sektorit të hidroenergjisë

Sektori i prodhimit të hidroenergjisë në Shqipëri dominohet nga sektori publik. Korporata Elektroenergjitike Shqiptare (KESH) është prodhuesi më i madh në vend me një fuqi të përgjithshme të instaluar në 1,448 MW, nga të cilat fuqia e instaluar e HEC-ve është 1,350 MW dhe e TEC-eve 98 MW.

Tabela 1- KESH - Fuqia e instaluar në vitet 2011-2013⁵

	HEC Fierz	HEC Koman	HEC V.Dejes	HEC Ulez	HEC Shkopet	HEC Bistrica 1	HEC Bistrica 2	TEC Vlore	HEC Lana-bregas
Administruar nga									
Fuqia Instaluar e centralit MW	500	600	250	25	24	24	5	98	5

³ Përlogaritur si mesatare e thjeshtë vjetor e raportit prodhim – përdorim përgjatë viteve 2000 - 2013. Burimi i të dhënave nga "Bilanci energjisë elektrike, 2000 -2013" - www.instat.gov.al.

⁴ Përlogaritur si mesatare e thjeshtë vjetor e raportit prodhim - konsum përgjatë viteve 2000 - 2013. Burimi i të dhënave nga "Bilanci energjisë elektrike, 2000 -2013" - www.instat.gov.al.

⁵ Raporti "Për gjëndjen e sektorit të energjisë elektrike" publikuar nga ERE në vitin 2013 – www.ere.gov.al

Anëtarësimi në nismat rajonale të Energjisë

Shqipëria është anëtare e Komunitetit Rajonal të Energjisë që prej vitit 2006, pjesë e nismave të Bashkimit European për krijimin e Tregut European të Energjisë. Komuniteti i Energjisë, si një organizatë ndërkombëtare, ka në themel të saj zhvillimin e një politike të përbashkët të energjisë në rajonin e Europës Juglindore dhe integrimin e tij me tregun e energjisë së Bashkimit European (BE). Organizata u themelua nga një traktat ndërkombëtar në tetor të vitit 2005 në Athinë, Greqi, i cili hyri në fuqi në korrik të vitit 2006. Objektivat e saj janë:

- Tërheqja e investimeve në prodhimin e energjisë dhe rrjetit të transmetimit dhe shpërndarjes për të siguruar furnizim të qëndrueshëm dhe të vazhdueshëm të energjisë;
- Krijimi i një tregu të integruar të energjisë që lejon tregtinë e lirë ndërkufitare të energjisë dhe integrimin me tregun e BE-së;
- Rritja e sigurisë së furnizimit;
- Përmirësimi i situatës mjedisore lidhur me furnizimin me energji në rajon; dhe
- Rritja e konkurrencës në nivel rajonal si dhe nxitja e shfrytëzimit të ekonomisë së shkallës.

Aktualisht Komuniteti i Energjisë ka 8 palë kontraktuese - **Shqipërinë, Bosnjë dhe Hercegovinën, Kosovën, Maqedoninë, Moldavinë, Malin e Zi, Serbinë dhe Ukrainën**. Ndërsa, Bashkimi Evropian është palë e përhershme në Traktatin e Komunitetit të Energjisë.

Me nënshkrimin e Traktatit të Komunitetit të Energjisë, Shqipëria si çdo palë tjetër kontraktuese, është e angazhuar për zbatimin e *acquis communautaire* përkatës duke zhvilluar një kuadër të përshtatshëm rregullator dhe liberalizimin e tregut të energjisë në linjë me *acquis*.

1.2 Institucionet kryesore Shtetërore

Ministria e Energjisë dhe Industrisë ("MEI" ose "Ministria") është Ministria përgjegjëse për hartimin e politikave publike dhe monitorimin e zbatimit të legjislacionit në sektorin hidro-energjitik. MEI është përgjegjëse për vlerësimin e kërkesave dhe dhënien e të drejtave të konçesionit për ndërtimin e hidrocentraleve.

Misioni i Ministrisë në sektorin e energjisë është të promovojë një zhvillim të vazhdueshëm dhe të qëndrueshëm ekonomik përmes:

- nxitjes së investimeve private, vendase ose të huaja, në sektorin e energjisë duke krijuar një klimë ligjore tërheqëse për këto investime;
- zhvillimin e reformave të tregut në sektorin e energjisë për të arritur objektivat kombëtare për integrim në BE dhe zhvillimin e një Tregu Rajonal të Energjisë Elektrike;
- përgatitjes së kompanive publike në sektor për privatizim.

Në arritjen e misionit të saj parësor në sektorin e Energjisë, Ministria mbështetet nga disa institucione dhe agjenci kombëtare:

Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore (AKBN), ka si qëllim zhvillimin dhe monitorimin i eksplorimit dhe shfrytëzimit të burimeve natyrore në sektorin minerar, e hidrokarbureve, hidro-energjisë dhe burime të tjera të rinovueshme të energjisë.

AKBN mbështet Ministrinë, në hartimin dhe zbatimin strategjinë e energjisë. Përmes një strukture të dedikuar për hidroenergjinë, AKBN shërben si ekspert teknik për MEI në vlerësimin e projekt propozimit dhe projekteve të zbatimit për hidrocentralet e vogla dhe të mesme; dhe institucioni monitorues gjatë periudhës së ndërtimit të hidrocentraleve dhe aktivitetit të prodhimit të konçesionarëve.

Agjencia e Trajtimit të Konçesioneve është një njësi e themeluar në varësi të Ministrisë së Ekonomisë së Zhvillimit, Turizmit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes (MEDTTE) në përputhje me VKM Nr.150, datë 22 mars 2007 "Për organizimin dhe funksionimin e agjencisë së trajtimit të konçesioneve (ATRAKO)", ndryshuar me VKM 191 datë 13 mars 2012.

Kjo mbështet Autoritetin Kontraktues për vlerësimin dhe negocimin e konçesioneve, duke përfshirë konçesionet hidro-energjetike.

Ministria e Mjedisit (ME) është përgjegjëse për hartimin e politikave, strategjive dhe planeve të veprimit për mbrojtjen dhe administrimin e mjedisit, pyjeve, ujërave dhe peshkimit në mënyrë që të arrihet zhvillim i qëndrueshëm, dhe të përmirësohet cilësia e jetës. ME lëshon liçensa për përdorimin e ujit dhe mjedisit për të gjitha centralet përfshirë ato hidrike, të erës dhe biomasës, subjekt i miratimit të vlerësimit të ndikimit në mjedis në përputhje me Ligjin Nr. 10 440, datë 7 korrik 2011 "Për vlerësimin e ndikimit në mjedis" e kryer nga profesionistë të liçensuar në përputhje me procedurat e caktuara dhe të miratuara nga Këshilli i Ministrave.

ME është gjithashtu përgjegjëse për politikat e lidhura me ndryshimet klimatike, dhe shërben si institucioni kryesorë ndërlidhës për qeverinë shqiptare nën Protokollin e UNFCCC dhe të Kiotos.

Agjencia Kombëtare e Planifikimit të Territorit (AKPT) është institucioni publik përgjegjës për koordinimin e autoriteteve kombëtare dhe vendore të planifikimit të territorit, me qëllim harmonizimin dhe adresimin e çështjeve të rëndësishme kombëtare në fusha dhe sektorë të ndryshëm, duke mbledhur së bashku autoritetet përgjegjëse dhe palët e interesuara dhe duke qenë i pranishëm në zgjidhjen e mosmarrëveshjeve mes tyre.

Autoritetet lokale dhe rajonale rregullojnë shërbimet e energjisë në nivel lokal dhe rajonal, përfshirë prodhimin dhe furnizimin e ngrohjes dhe ndriçimit publik. Autoritetet lokale janë gjithashtu të përfshira në procesin e vendim-marrjes, përsa i përket vendndodhjes dhe llojit, në ndërtimin e objekteve të reja dhe infrastrukturës në zonën nën juridiksionin e tyre.

Enti Rregullator i Energjisë (ERE) është organ i pavarur publik përgjegjës për rregullimin e aktiviteteve në sektorin e energjisë elektrike dhe gazit natyror, e organizuar në përputhje me dispozitat e ligjit Nr. 9072 datë 22 maj 2013 "Për sektorin e energjisë elektrike", i ndryshuar dhe Ligji Nr 9946 datë 30 qershor 2008 "Për sektorin e gazit natyror". ERE drejtohet nga Bordi i Komisionerëve të emëruar nga Parlamenti Shqiptar. ERE është organi kompetent për lëshimin e liçensave për kryerjen e aktiviteteve të prodhimit, transmetimit, shpërndarjes, furnizimit dhe tregtimit të energjisë elektrike.

ERE është përgjegjëse për:

- Krijimin e rregullave dhe kërkesave për liçensaliçensimliçensimin, transferimin dhe tërheqje e liçensës në prodhimin e energjisë, të transmetimit, shpërndarjes, furnizimit, dhe tregtimin e energjisë elektrike;
- Vendosjen e tarifave të shitjes me shumicë dhe pakicë, si dhe afatet dhe kushtet e shërbimit të energjisë elektrike.
- Mbrojtjen e interesave të konsumatorëve të energjisë;
- Zgjidhjen e mosmarrëveshjeve midis të liçensuarve dhe konsumatorëve dhe të liçensuarve ndërmjet tyre;
- Mbajtjen e balancës së interesave të të liçensuarve, konsumatorëve, shtetit dhe pjesëmarrësve të tjerë në sektorin e energjisë;
- Promovimin e konkurrencës në sektorin e energjisë elektrike;
- Vendosja e rregullave të tregut, kodet e rrjetit dhe kodet e tjera që rregullojnë aktivitetet e të liçensuarve në sektorin e energjisë;
- Përcaktimin e tarifave "feed-in" për të gjitha burimet e rinovueshme të energjisë (BRE) në përgjithësi dhe energji elektrike në veçanti.

ERE raporton në baza vjetore në Kuvendin e Shqipërisë "Për gjëndjen e sektorit të energjisë elektrike dhe aktivitetet e ERE-s". Raporti i miratuar nga Kuvendi i Shqipërisë, publikohet në faqen e internetit të ERE-s: www.ere.gov.al brenda tre muajve nga fundi i periudhës së raportimit.

1.3 Kuadri operativ i tregut të energjisë elektrike

Ligji Nr. 9072, datë 22.05.2003 "Për sektorin e energjisë elektrike", i ndryshuar përcakton parimet bazë për zhvillimin e sektorit të energjisë, duke përfshirë energjinë e rinovueshme nga termocentralet, të transmetimit të energjisë dhe rrjetet e shpërndarjes. Ky ligj gjithashtu përmban kërkesat dhe kriteret për dhënien e licensës për të kryer një aktivitet në sektorin e energjisë. Aktualisht, Qeveria është në proces zhvillimi të një ligji të ri të sektorit të energjisë me qëllim që të pasqyrojë Direktivën e BE-së për Energjinë Elektrike.

Tregu shqiptar i energjisë elektrike ("Tregu"), të miratuar me vendim të komisionerëve Nr. 338, datë 19.03.2008, përcakton kuadrin ligjor për organizimin dhe rristurimin e tregut të energjisë elektrike në Shqipëri. Modeli, ratifikuar nga Parlamenti Shqiptar në vitin 2006, është zhvilluar në përputhje me Direktivat e BE-së për Energjinë Elektrike dhe kërkesat e Traktatit të Komunitetit të Energjisë së Evropës Juglindore për krijimin e Tregut Rajonal të Energjisë Elektrike.

Modeli i Tregut trajton gjithashtu përgjegjësitë dhe marrëdhëniet ndërmjet pjesëmarrësve të tregut dhe Entit Rregullator të Energjisë Elektrike (ERE). Në vija të përgjithshme, Modeli i Tregut Shqiptar karakterizohet nga kontrata dypalëshe midis pjesëmarrësve të tregut. Operatori i Sistemit të Transmetimit (OST) kryen shërbimet ndihmese për transmetimit të energjisë.

Sipas Ligjit për Sektorin e energjisë elektrike, ERE është përgjegjëse për përcaktimin e të drejtave dhe detyrimeve të pjesëmarrësve të tregut, dhe për sigurimin e kontrollit rregullator në tregun shqiptar të energjisë elektrike.

Rregullat e Tregut së bashku me Kodin e Rrjetit, Kodin e Shpërndarjes dhe Kodin e Matjes dhe Modelin e Tregut janë pjesë e akteve që rregullojnë tregun e energjisë elektrike. Ato publikohen në faqen zyrtare të ERE-s <http://www.ere.gov.al/>.

Sistemi elektro enregjistik shqiptar

Sipas ligjit për sektorin e energjisë elektrike, sistemi elektroenergjetik i vendit përbëhet nga centralet prodhuese, sistemi i transmetimit me pajisjet përkatëse të interkonjeksionit dhe të sistemit të komunikimit e të informacionit, rrjetet e shpërndarjes dhe pajisjet elektrike të konsumatorëve. Sistemi elektroenergjetik shqiptar lidhet me sistemet elektroenergjetike të vendeve të tjera nëpërmjet linjave të interkonjeksionit. Këto linja ndërtohen me vendim të Këshillit të Ministrave, me propozimin e ministrit përgjegjës për energjinë.

Në fund të vitit 2013, me përjashtim të disa HEC-ve private dhe me konçension, sistemi elektroenergjetik shqiptar duke përfshirë centralet kryesore prodhuese, sistemin e transmetimit dhe të shpërndarjes, zotërohet nga Shteti Shqiptar dhe operohet nga shoqëri me pronar 100% Shtetin Shqiptar.

Neni 31/1 i Ligjit për Sektorin e Energjisë Elektrike parashikon kushtet për ndërtimin i linjave tregtare të interkonjeksionit. Ndërtimi i linjave tregtare të interkonjeksionit miratohet me vendim të Këshillit të Ministrave. Investitori ka të drejtë të shfrytëzojë 80 përqind të kapacitetit të linjës për një afat 20 vjet. Ndërsa 20 përqind e kapacitetit të linjës tregtare të interkonjeksionit të shfrytëzohet për përdorim publik nga Operatori i Sistemit të Transmetimit. Pas mbarimit të këtij afati, linjat kalojnë në pronësi të Operatorit të Sistemit të Transmetimit.

Ministria e Energjisë dhe Industrisë miraton ndërtimin e centraleve të reja gjeneruese nëpërmjet marrëvshjeve të konçensionit dhe Partneritetit Publik Privat (PPP), sipas ligjit për konçensionet dhe PPP.

Pjesëmarrësit e tregut

Operatori i sistemit të transmetimit (OST)

OST është shoqëri e pavarur me pronësi Shtetërore që kryen operimin e rrjetit të transmetimit nga pikpamja fizike (posedim, mirembajtje dhe zgjerim) dhe operatorin e Tregut duke siguruar që informacioni për likuidimin e kontratave është i disponueshëm. Ky informacion mund të shërbejë më pas për bursën e energjisë elektrike.

OST, në përputhje me rregullat e funksionimit të Tregut dhe legjislacionin për sektorin e energjisë elektrike, garanton kapacitetin afatgjatë të sistemit dhe administron në mënyrë eficiente dhe pa diskriminime flukset e energjisë për shkëmbimet brenda sistemit dhe me sistemet e tjera të vendeve të rajonit.

OST-ja përgjegjësjet për organizimin dhe administrimin e likuidimeve dhe pagesave të energjisë elektrike mes pjesëmarrësve të tregut për tregun balancues. OST faturon përdoruesit e sistemit për shërbimin e transmetimit, shërbimet ndihmëse, pagesat sipas Marrëveshjes së Interkonjeksionit dhe për blerjen e energjisë balancuese sipas kushteve të Rregullave të Tregut. Tarifat për shërbimin e transmetimit janë të rregulluara nga ERE.

Korporata Elektroenergjetike Shqiptare (KESH)

Korporata Elektroenergjetike Shqiptare Sh.a. me pronar të vetëm Shtetin Shqiptar është prodhuesi kryesor dhe më i rëndësishëm i energjisë elektrike në Shqipëri. KESH ndahet në dy njësi operuese kryesore: KESH Gen dhe Furnizuesi Publik me Shumicë

a) Gjenerimi i prodhimit (KESH Gen)

KESH Gen është një strukturë brenda KESH-it me licensë për prodhimin e energjisë elektrike. KESH Gen i shet Furnizuesit Publik me Shumicë energji elektrike sipas sasisë dhe çmimit të miratuar nga ERE. Për të mbuluar detyrimet e tij për furnizim, KESH Gen kryen importe në tregun ndërkombëtar me çmime e tregut. Njëkohësisht, shet në tregun vendas ose atë ndërkombëtar tepricat e energjisë përtej kërkesave për furnizim publik.

b) Furnizuesi Publik me Shumicë

Furnizuesi Publik me Shumicë është një strukturë e organizuar brenda KESH me përgjegjësi për blerjen e energjisë elektrike, për të siguruar furnizim të mjaftueshëm për Furnizuesin Publik me Pakice në mënyrë që të garantohej furnizimi pa ndërprerje tek klienteve tariforë.

Për të përmbushur funksionin e tij, Furnizuesi Publik me Shumicë ka të drejtë të blejë të gjithë energjinë e prodhuar në vend nga KESH Gen dhe prodhuesit e tregtuesit privat. Gjithashtu, Furnizuesi Publik me Shumicë importon në tregun ndërkombëtar ose blen nga tregtarët vendas me çmime tregu për të plotësuar nevojat e furnizimit publik dhe për të shmangur kufizimin e ngarkesës.

Me miratimin e ERE-s, Furnizuesi Publik me Shumicë, mund të refuzojë blerjen e energjisë elektrike kur kostoja e furnizimit kalon vlerën e koston së mosfurnizimit të përcaktuar nga ERE në përputhje me politikën e qeverisjes dhe në konsultim me Këshillin e Ministrave.

Operatori i Sistemit të Shpërndarjes

OSSH zotëron, mirëmban, zgjeron dhe operon sistemin e shpërndarjes në të gjithë vendin. OSSH blen energji nga çdo pjesëmarrës tregu me çmime tregu për të mbuluar të gjitha humbjet në sistemin e shpërndarjes. Ajo duhet të sigurojë reduktimin e humbjeve teknike dhe jo-teknike sipas planit të miratuar nga ERE.

OSSH i siguron shërbim lidhjeje dhe shpërndarjeje Klienteve Tarifore, PVE-ve dhe Klientëve të Kualifikuar të lidhur në shpërndarje, mbi baza jo diskriminuese. Tarifat, termat dhe kushtet e shërbimeve të shpërndarjes rregullohen nga ERE.

OSSH zotërohet aktualisht nga Operatori i Shpërndarjes së Energjisë Elektrike (OSHEE), shoqëri me aksioner 100% Shtetin Shqiptar.

Furnizuesi Publik me Pakice

Furnizuesi Publik me Pakicë, është një strukturë e veçantë brenda OSHEE që shet energji elektrike, sipas një kontrate me kushte dhe tarifa të rregulluara nga ERE-ja, vetëm klienteve tarifore.

Furnizuesi Publik me Pakice (FPP) blen energji elektrike nga Furnizuesi Publik me Shumicë (FPSH) me tarifa të miratuara nga ERE. Furnizuesi Publik me Pakicë është përgjegjës për reduktimin e humbjeve nga mosarketimet sipas kushteve të përcaktuara nga ERE.

Furnizuesi Publik me Shumicë, OSHEE dhe Furnizuesi Publik me Pakicë operojnë me liçensa të veçanta të lëshuara nga ERE.

Prodhuesit privat të energjisë elektrike

Prodhuesit privat të energjisë elektrike ndahen në prodhues të vegjël dhe prodhues të mëdhenj. **Prodhuesit privat e Vegjël të Energjisë Elektrike (PVE)** janë centralet e vegjël gjenerues të energjisë elektrike, që lidhen në sistemin e shpërndarjes. **Prodhuesit e Pavaruar të Energjisë Elektrike (PPE)** janë prodhuesit e pavaruar që lidhen direkt në sistemin e transmetimit. PVE-të dhe PPE-të mund të shesin energji tek Furnizuesit Publik me Shumicë me çmim të rregulluar ose tek operatorët e tjerë të tregut me terma të negociuara lirisht.

ERE percakton tarifa të thjeshta e të njehsuara të shitjes së energjisë elektrike nga prodhuesit e vegjël në tregun e rregulluar.

Klientët e energjisë elektrike

Klientët tariforë blejnë energji elektrike nga **Furnizuesi Publik me Pakicë** me tarifa të rregulluara nga ERE.

Klientët e Kualifikuar janë klientë që mund të zgjedhin lirisht furnizuesin e energjisë elektrike, duke përfshirë Furnizuesin Publik me Pakicë. Sipas përcaktime të Nenit 48 klientë të kualifikuar mund të jenë konsumatorët e lidhur në tensionin 110kV e sipër dhe të gjithë konsumatorët e tjerë që kanë një konsum më të madh se 50 milion kWh në vit.

Operatorë të tjerë të tregut

Tregtuesit e energjisë blejnë dhe shesin energji elektrike me shumicë tek operatorët e tregut, me përjashtim të furnizuesit publik me pakicë dhe klientëve tariforë.

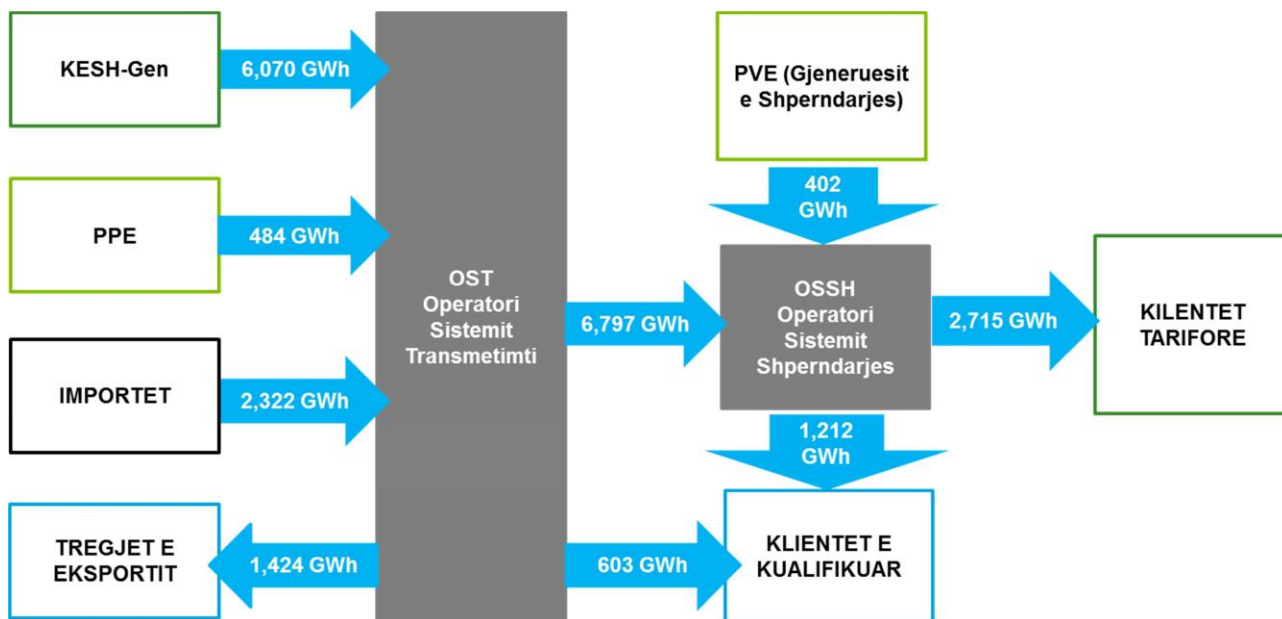
Tregtuesit mund të blejnë energji nga KESH Gen (per tepricat), PVE-te dhe PPE-te, per t'ja shitur Furnizuesve të Kualifikuar, Furnizuesit Publik me Shumicë ose OSHEE-së.

Furnizues të Kualifikuar janë furnizuesit vendas ose të huaj të licensuar nga ERE-ja, të cilët mund të blejnë energji nga tregtuesit, nga PVE-te ose nga PPE-të për t'ju shitur Klienteve të Kualifikuar. Furnizuesit e Kualifikuar mund t'u shesin energji edhe Furnizuesit Publik me Shumicë, Tregtuesve ose Furnizuesve të Kualifikuar të tjerë. PVE-të dhe PPE-të duhet të licensohen që të behen Furnizues të Kualifikuar, nëse ata vendosin që t'i shesin direkt energji elektrike Klienteve të Kualifikuar.

Rregullimi i çmimit dhe termat dhe kushtet e tjera nën Modelin e Tregut Shqiptar është i gjerë. Ai reflekton situatën aktuale, pothuajse monopol, të pjesëmarrësve kryesor në prodhimin dhe furnizimin e energjisë elektrike. Megjithatë, rregullimi ka në fokus vetëm shërbimin e furnizimit publik të energjisë elektrike. Modeli i tregu shqiptar, lë hapsirë për zhvillimin e tregtisë së lirë ndërmjet operatoreve vendas dhe të huaj për tepricat e energjisë elektrike, që do të sillte fuqizimin e vendit tonë si eksportues të energjisë elektrike dhe kapaciteteve të lira të interkonjeksionit në rajon nëse prodhimi do të tejkalonte përdorimin e energjisë në vend. Nëse prodhimi i energjisë tejkalon përdorimin e përdorimit të brendshëm të energjisë, vendi ynë mund të veprojë si një eksportues i fuqisë dhe kapacitetit të lirë në rajon.

Skema më poshtë paraqet strukturën e prodhimit si dhe flukset e transmetimit dhe shpërndarjes së energjisë në vitin 2013.

Figura 1 – Struktura e prodhimi, transmetimit dhe shpërndarjes së energjisë⁹

1.4 Konçesionet hidro-energjitike

Ministria përgjegjëse për energjinë është Autoriteti Kontraktues për të gjitha konçesionet e dhëna në sektorin hidro-energjitik. Legjislacioni dhe rregulloret për konçesionet përcaktojnë parimet dhe procedurat për vlerësimin e mundësive të konçesionit në sektorin e hidroenergjisë dhe dhënies së këtyre konçesioneve. Sipas legjislacionit në fuqi, të gjitha konçesionet në Shqipëri jepen për një periudhë jo më të gjatë se 35 vjet.

Deri në maj 2013, ndërtimi dhe funksionimi i hidrocentraleve në Shqipëri ishte i rregulluar me Ligjin Nr. 9663, datë 18 dhjetor 2006 "Për Konçesionet" ("Ligji i Vjetër i Konçesioneve") dhe rregulloren shoqëruese "Rregullat të vlerësimit dhe të dhënies së koncesioneve" të miratuar me VKM Nr. 1701, datë 17 dhjetor 2012.

Dispozitat e rregullores së vjetër të konçesionit konstatojnë se konçesionet në hidro-energjitikë janë të organizuara në përputhje me modelin Ndërtim-Administrim-Transferim. Sipas tij, operatori financon ndërtimin e hidrocentralit dhe merr përfitimet që rrjedhin nga funksionimi i tij. Shitja e energjisë së prodhuar nga Operatori garantohet përmes Marrëveshjeve së Blerjes së Energjisë Elektrike të nënshkruar midis Operatorit dhe Furnizuesit Publik me Shumicë të Energjisë me tarifa të rregulluara nga ERE sipas modelit "feed in".

Në maj të vitit 2013 ligji dhe rregullorja e vjetër për konçesionin u zëvendësua me Ligjin Nr. 123/2013 "Për konçesionet dhe Partneritetin Publik-Privat" ("Ligji për Konçesionet dhe PPP") dhe Rregulloren shoqëruese "Për vlerësimin dhe dhënien e konçesioneve dhe partneritetit publik-privat" miratuara me VKM Nr. 575 më datë 10 korrik 2013 ("Rregullorja e re e konçesioneve"). Në përpjekje për të harmonizuar ligjin me direktivën e BE-së 2004/18/EC¹⁰, ligji dhe rregullorja e re paraqitën konceptin e Partneritetit Publik-Privat (PPP) dhe shtrirjen e të drejtave, përgjegjësisë të secilës palë dhe shpërndarjen e riskut gjatë periudhës së konçesionit.

⁹ Raporti "Mbi gjendjen e sektorit të energjisë dhe veprimtaria e ERE-s", botuar nga ERE për vitin 2013 - www.ere.gov.al.

¹⁰ DIREKTIVA 2004/18/EC E PARLAMENTIT EUROPIAN DHE E KËSHILLIT më datë 31 mars 2004 mbi koordinimin e procedurave për dhënien e kontratave të punëve publike, kontratave të furnizimit publik dhe kontratave të shërbimit publik

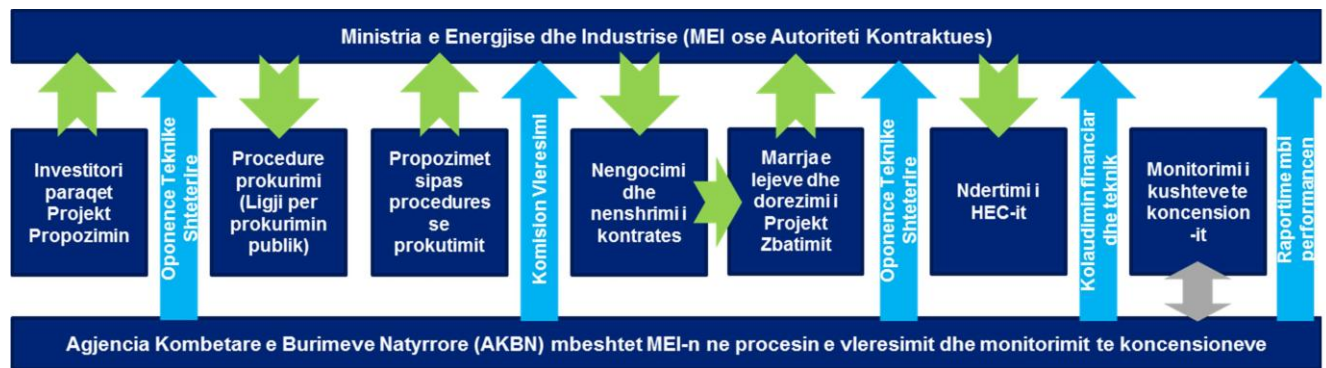
Përkufizimi i partneritetit publik privat

Sipas ligjit për Konçesionet dhe PPP, Partneriteti publik privat nënkupton një formë bashkëpunimi afatgjatë, të rregulluar me kontratë, ndërmjet autoritetit kontraktues (partnerit publik) dhe një ose më shumë operatorëve ekonomikë (partnerit privat), ku partneri privat merr përsipër detyrimin për të ofruar shërbime publike brenda fushës së kompetencave të partnerit publik dhe/ose detyrimin për t'i siguruar partnerit publik parakushtet e nevojshme për ofrimin e shërbimeve publike. Në parakushtet e nevojshme përfshihet ndërtimi ose rinovimi i infrastrukturës publike dhe/ose operimi dhe mirëmbajtja e saj.

Sipas përcaktimeve të kontratës, partneri privat shpërblehet nëpërmjet pagesave nga partneri publik dhe/ose pagesave nga përdoruesit e shërbimit publik të cilat rregullohen nga partneri publik.

Dhënia e konçesioneve dhe lidhja e marrëveheve të Partneritetit Publik Privat

Figura 2 – Procesi i dhënies dhe monitorimit të konçesioneve

Ministria e Energjisë dhe Industrisë mund të identifikojë fushat për t'u dhënë me konçesion nëpërmjet shqyrtimit të propozimeve të marra (ndryshe propozimet e pakërkua) nga investitorët privatë apo institucione të tjera qeveritare dhe jo-qeveritare.

Para se të njoftojë për mundësinë për konçesion / PPP, MEI do të sigurohet mbi fizibilitetin teknik dhe ndikimin ekonomik, mjedisor dhe shoqëror të çdo marrëveshje, në përputhje me dispozitat e ligjislacionit në fuqi.

Në rastin e propozimeve të marra nga investitorët privatë, këta të fundit kryejnë një studim fizibiliteti i cili paraqitet në Propozimin e Projektit dërguar MEI-t. Propozimi i dhënë për projektin i nënshtrohet një procesi të vlerësimit teknik në përputhje VKM Nr. 191, datë 22 mars 2007 "Për vendosjen e oponencës teknike shtetërore për projektet e ndërtimit të HEC-ve me konçesion". Ky vlerësim kryhet nga grupi i ekspertëve të hidro-energjisë, gjeologjisë dhe mjedisit të caktuar nga Ministri përgjegjës për ekonominë dhe të miratuar nga AKBN në përputhje me Ligjin Nr. 8093, datë 1 mars 1996, "Për rezervat ujore" dhe Ligjit Nr. 8402, datë 10 shtator 1998 "Për kontrollin dhe rregullimin e punimeve të ndërtimit"¹¹.

Nëse projektet e propozuara kthehen në mundësi konçesioni Ministria fton të gjithë aplikantët e interesuar në një procedurë tenderimi të publikuar me anë të një njoftimi të kontratës, në përputhje me Ligjin Nr. 9643, datë 20 nëntor 2006 "Mbi prokurimin publik" ("Ligji mbi prokurimin publik").

Ligji dhe rregullorja e konçesionit pajis çdo aplikant merr një trajtim të drejtë dhe jopreferencial, megjithatë neni 7 i ligjit të ri të konçesionit lejon që komisioni i prokurimit të caktojë një bonus deri në 10% të investimit për propozuesin e projektit. Në rast se, konçesioni i caktohet një investitori të ndryshëm nga propozuesi fillestar, rregullorja e re e konçesionit parashikon kompensimin e propozuesit të projektit nga 0.5% deri në 2% të vlerës së konçesionit bazuar në shtrirjen e studimit të fizibilitetit të përfshirë në projekt-propozimin fillestar.

¹¹ VKM Nr. 191 datë 22 mars 2007 "Për vendosjen e oponencës teknike shtetërore për projektet e ndërtimit të hidrocentraleve me koncesion"

Çmimi i kontratës vlerësohet kundrejt:

- a) Advantazheve më të mëdha teknike dhe ekonomike siç vlerësohen nga Autoriteti Kontraktues, ose
- b) Tarifës më të lartë të konçesionit të ofruar për specifikimet teknike të kërkuara në njoftimin e kontratës.

Operatori duhet të garantojë përmbushjen e detyrave të tij deri në 10% të vlerës së investimit, garanci e ekzekutueshme në rastet e zgjidhjes së kontratës apo shkeljes të kushteve kontraktuale.

Pas nënshkrimit të kontratës zhvillohet plani i detajuar i zbatimit. Përpara miratimit, ky plan i nënshtrohet përsëri opinionës teknike shtetërore.

Ndërtimi i hidrocentraleve energjitike është subjekt i 10 deri në 20 lejeve dhe liçensave nga organe të ndryshme rregullatore, duke përfshirë: lejen mjedisore (vjetore), lejet për ndërtimin (para ndërtimit), leje për përdorimin e burimeve ujore (vjetore), liçensë për prodhimin e energjisë (para fillimit të prodhimit), lejen për lidhjen me rrjetin e transmetimit etj.

Termet kryesore të kontratës së konçesionit dhe marrëveshjes së PPP

Kushtet dhe termet kryesore të marrëveshjeve të konçesionit për ndërtimin e hidrocentraleve.

1. Objekti i marrëveshjes

Objekti i marrëveshjeve të konçesionit është financimi, projektimi, ndërtimi, vënia në punë, administrimi, mirëmbajtja e hidrocentralit dhe transferimi i tij nga Autoriteti Kontraktues (Ministria e Energjisë dhe Industrisë) në përfundim të afatit të kontratës.

2. Kohëzgjatja e Koncesionit

Konçensioni jepet për një periudhë deri në 35 vjetësh. Periudha e konçesionit mund të zgjatet vetëm në rastin e një Ngjarje të Forcës Madhore, për një periudhë kohe të barabartë me kohën që ka zgjatur ngjarja, me kusht që vet ngjarja të ketë zatur një periudhë kohe që kalon 1 muaj.

3. Forma e Shoqërisë Koncesionare

Pas hyrjes në fuqi të kontratës së koncesionit Konçesionari duhet të themelojë Shoqërinë koncesionare, të cilës do ti kalojnë të gjitha të drejtat dhe detyrimet e Konçesionarit sipas kontratës së koncesionit. Forma e shoqërisë duhet të jetë 'shoqëri me përgjegjësi të kufizuar' ose 'shoqëri aksionare', me objekt veprimarie tregtare vetëm aktivitetet që ushtrohen në kuadër të kontratës së koncesionit. Kjo shoqëri do të ketë një kohëzgjatje në përputhje me afatin e kontratës së koncesionit.

4. Karakteristikat e hidrocentralit

Në kontratë përcatohen qartë emri, vendodhja, numri dhe karakteristikat teknike të HEC-ve dhe prodhimi vjetor i parashikuar i energjisë elektrike. Gjithashtu, përcatohen fuqia e instaluar e hidrocentralit të cilën Konçesionari duhet të zbatojë në projektin e ndërtimit.

5. Vlera e Investimit

Vlera që koncesionari do të investojë në total shprehet në vlerë monetare në kontratë. Nga kjo vlerë në formë përqindjeje përcaktohet masa e investimit që duhet të shkojë për makineri dhe pajisje. Duke qënë se kjo vlerë bazohet në vlerësime, në varësi të ndryshimeve që mund të ndodhin ajo mund të ndryshojë, por vlera e investimit nuk mund të jetë më e vogël se 95% e vlerës së përcaktuar.

6. Tarifa koncesionare dhe vlera riinvestimi

Tarifa koncesionare shprehet në përqindje (%) të prodhimit vjetor të energjisë elektrike. Tarifa e koncesionit është fikse dhe nuk ndryshon deri në përfundim të kontratës së koncesionit. Koncesionari gjithashtu ka detyrimin të riinvestojë një pjesë të investimit fillestar (e dhënë në përqindje) për makineri dhe pajisje, pas 15 ose 25 vjet nga hyrja në fuqi e kontratës.

7. Sigurimi kontratës

Konçesionari duhet të ngurësojë në një institucion bankar ose shoqëri sigurimesh, për llogari të Autoritetit Kontraktues një shumë që varion nga 5-10% të vlerës totale të investimit, sipas negociatave të kontratës. Sigurimi i Kontratës do të shërbejë për të garantuar zbatimin në mënyrën e duhur dhe brenda afatit të parashikuar, të detyrimeve të Koncesionarit në lidhje me ndërtimin, testimin dhe vënien në punë të veprës.

8. Garantimi i blerejve

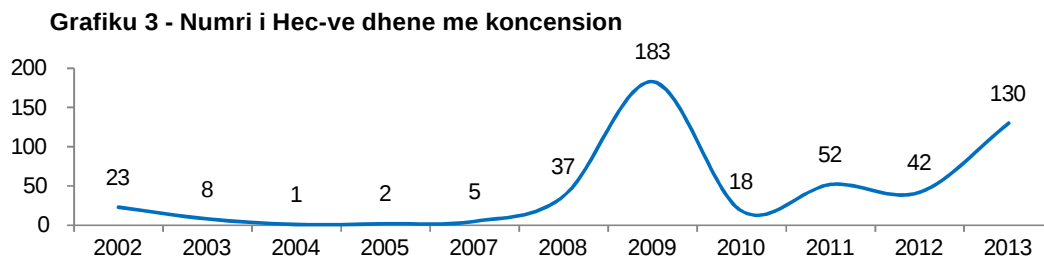
Në përputhje me rregullat e tregut Operatori mund të lidh një marrëveshje për shitjen e energjisë me Furnizuesin Publik me Shumicë dhe do të shesë energjinë e prodhuar tek FPSH me tarifat në fuqi, të përcaktuara nga ERE.

9. Të tjera lidhur me riskun e projektit

Në rastin e veprave komplekse dhe me risk, kontrata parashikon kushtet për ndarjen dhe shtrirjen e riskut lidhur me koston e punimeve dhe karakteristika të tjera projektit.

Konçensionet e dhëna në vitet 2002 - 2013

Sipas AKBN, përgjatë viteve 2002 – 2013, Shteti Shqiptar ka dhënë rreth 170 konçensione për ndërtimin e rreth 501 HEC-ve në mbarë vendin.

Investimet e parashikuara për konçensionet në fuqi përllogariten të jenë mbi 377 miliard Lek me një fuqi të instaluar prej 2,088 MW dhe prodhim vjetor të parashikuar të energjisë përrreth 9,055 GWh. Në marrim në konsideratë edhe prodhimin vjetor nga KESH-Gen me një mesatare prej 4,000 GWh, atëherë prodhimi vjetor i parashikuar nga KESH-Gen dhe HEC-et me konçension e tejkalon potencialin energjitik të vendit prej 10,000 GWh, sipas vlerësimeve të Strategjisë Kombëtare të Energjisë në vitin 2003¹².

Në vitin 2013, AKBN raporton 110 HEC-e në fazën e prodhimit me një fuqi të instaluar prej 295 MW, me një prodhim vjetor të parashikuar prej 1,337 GWh (tabela 2). Sipas të dhënave të ERE, në vitin 2013, HEC-et private dhe me konçension me fuqi të instaluar prej 299 MW, prodhuan përrreth 759 GWh.

Nga 501 HEC-e me konçension, 307 HEC-e me fuqi të instaluar prej 1,127 MW dhe energji të parashikuar prej 5,288 GWh nuk kanë filluar ende ndërtimin, ndërsa 84 HEC-e ndodhen në fazën e ndërtimit.

¹² Strategjia Kombëtare e Energjisë, Tiranë, Korrik 2003 gjendet në faqen e AKBN-së: www.akbn.gov.al

Tabela 2 - Konçensionet e dhëna dhe faza në të cilën ndodhen¹³

Faza në të cilën ndodhet konçensionit dhe vitet kur janë dhënë ato	Numri i Hec-ve	Fuqia në MWh	Prodhim i parashikuar në GWh	Vlera e parashikuar e investimit (në miliard Lek)
Në fazën e ndërtimit	84	666	2,490	182.0
2007	2	105	372	18.4
2008	17	53	266	8.2
2009	52	411	1,438	138.1
2010	4	4	16	0.5
2011	9	94	398	16.8
Pa filluar ndërtimin	307	1,127	5,228	150.0
2008	2	4	9	0.4
2009	83	341	1,623	44.0
2010	14	11	64	1.1
2011	37	211	1,008	24.8
2012	41	76	345	9.3
2013	130	484	2,179	70.4
Në fazën e prodhimit	110	295	1,337	45.3
Total	501	2,088	9,055	377.4

Sipas kushteve të përgjithshme të konçensionit ndërtimi i HEC-ve duhet të përfundojë brenda dy vitesh nga dhënia e konçensionit. Nga tabela 2 më sipër vërehet se pothuajse të gjitha konçensionet që nuk kanë filluar zbatimin apo janë në fazën e ndërtimit e kanë tejkaluar afatin prej dy vitesh.

Grafiku 4 prezanton një përlogaritje e tarifës së konçensionit që do të gjenerohej nëse do të plotësoheshin kushtet e më poshtme:

- HEC-et do të ishin ndërtuar në dy vjet nga data e konçensionit, do të fillonin prodhimin në vitin e trete dhe do të energjinë e parashikuar në kontratën e konçensionit;
- Tarifat mesatare¹⁴ të vendosura nga ERE do të aplikoheshin në shitjen e energjisë së gjeneruar;
- Tarifa e konçensionit do të aplikohet sic parashikuar.

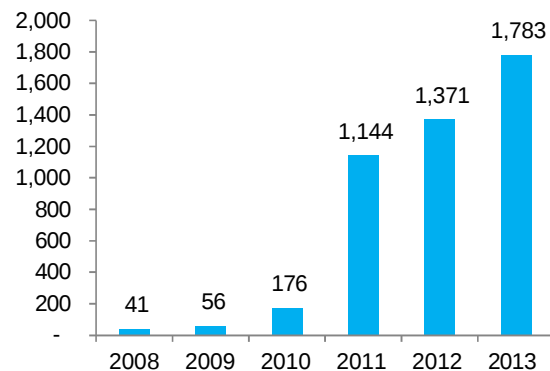
Siç prezantohet në grafik, bazuar në këtë vlerësim të ardhurat tarifa e konçensionit do të ishin 1,78 miliard Lek në vitin 2013.

Koncesionet e dhëna - Kostoja e energjisë

Bazuar në informacionin e dhënë nga koston e investimit MEI¹⁵ për MW të instaluar varion nga 5 milionë Lek deri në 400 milionë Lek, ndërkohë që kostoja e energjisë për MWh varion nga 1 mijë deri në 131 mijë Lek.

Grafiku 5 dhe 6 më lartë tregojnë të dhënat sipas kontratave të koncesionit. AKBN dhe MEI nuk mund të japin informacion mbi shpenzimet faktike të investuara dhe kapacitet të instaluar. Nuk ka korrelacion të qartë mund të rrjedhin nga një krahasim të thjeshtë të nivelit të investimeve dhe

Grafiku 4 - Tarifa e supozuar e konçensionit - në milion Lek

¹³ Ky informacion është dërguar zyrtarisht nga AKBN tek Sekretariati AlbEITI për qëllimin e këtij studimi dhe AlbEITI autorizoi prezantimin e këtij informacioni në këtë raport.

¹⁴ Çmimet mesatare janë nxjerrë si mesatare lineare e tarifave të aplikuara nga ERE për HEC-et private dhe HEC-eve të reja nën koncesion. Këto tarifa janë publikuar vazhdimisht në faqen e internetit të ERE-s: www.ere.gov.al.

¹⁵ MEI dërgoi zyrtarisht këtë informacion Sekretariatit të AlbEITI për qëllim të këtij studimi dhe në fund autorizoi prezantimin e tij në këtë raport.

kapacitet dhe energji pritet të prodhohen si tregohet në tabelën e mësipërme instaluar. Analiza do të vërtetohet më tej në bazë të karakteristikave të HEC-eve dhe të zonës përreth. Analizë e tillë mund të shërbejë edhe si bazë për analizimin qëndrueshmërinë e HEC-eve.

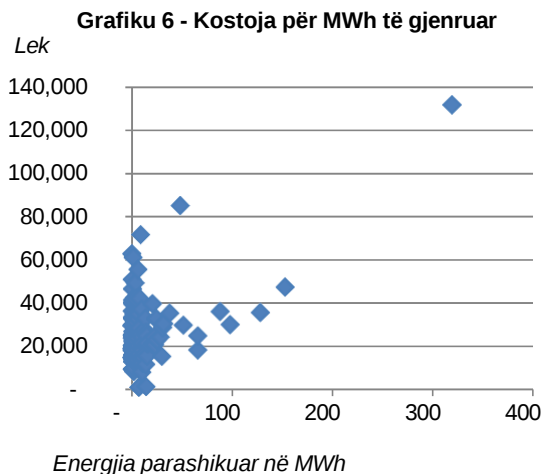
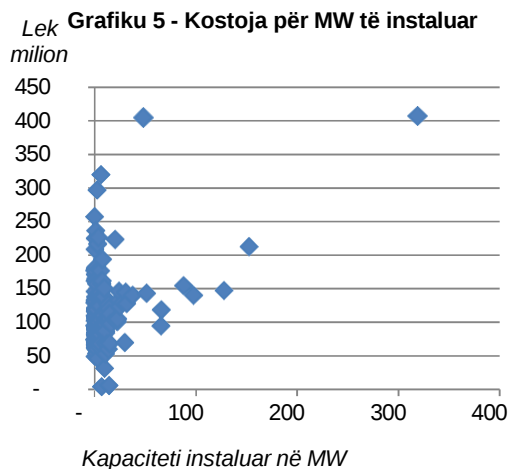
1.5 Transparenca rreth konçensioneve dhe liqensave për prodhimin e energjisë elektrike

Marrëveshjet e konçensionit dhe partneritetit publik-privat

Një vështrim i përgjithshëm mbi zonat e lira për konçension hidroenergjitik paraqitet përkatësisht në faqen e internetit të AKBN: www.akbn.gov.al. Shoqëritë e interesuara mund marrin informacion mbi procesin në AKBN dhe MEI dhe të dorëzojnë aplikimet e tyre në çdo kohë pranë Autoritetit Kontraktues - MEI. Ky proces nuk ka tarifa.

Përzgjedhja e shoqërive konçensionare bëhet në përputhje me Ligjin Nr. 9643, datë 20.11.2006, i ndryshuar "Për prokurimin publik". Më anë të vendimit Nr. 130 datë 12 mars 2014 Këshilli i Ministarve vendosi që procesi i prokurimit, përfshirë pranimin e projektve dhe komunikimin me operatorët do të kryhet nëpërmjet faqes zyrtare të Agjencisë së Prokurimit Publik www.app.gov.al.

Deri në vitin 2013, regjistri i konçensioneve është mbajtur nga Autoriteti Kontraktues në përputhje me ligjislacionin e vjetër për konçensionet. Ligji i ri përcakton Ministrinë e Financave si autoritetin përgjegjës mbajtjen e Regjistrit të Konçensioneve. Ky regjistër, së bashku me listën e konçensioneve hidroenergjitike në fuqi nuk është informacion publik.

Termat teknike edhe joteknike të marrëveshjeve të konçensionit dhe partneritetit publik privat janë konfidenciale dhe nuk mund të bëhen publike nga asnjëra pale pa miratimin e pales tjetër.

Rregullimi i tregut të energjisë elektrike

Rregullat, praktikat e liqensimit për prodhimin, tregtimin dhe furnizimin e energjisë elektrike dhe regjistri i të liqensuarve sipas tipeve të liqensave publikohen vazhdimisht në faqen e internetit të ERE: www.ere.gov.al. ERE gjithashtu publikon në tremujorin e parë të vitit pasardhës një raport gjithëpërfshirës për gjëndjen e sektorit të energjisë elektrike gjatë vitit në raportim. Ky raport për fshin të dhëna për:

- Prodhimin, transmetimin dhe shpërndarjen e energjisë elektrike
- Rregullimin dhe monitorimin e operatorëve të tregut të energjisë elektrike
- Veprimtarinë e liqensimit dhe trajtimin e konflikteve
- Zhvillimet në legjislacion
- Marrëdhëniet ndërinstitucionale dhe ndërkombëtare në fushën e energjisë etj.

Pronësia e shoqërive private

Informacione mbi aksionarët dhe veprimtarinë e të gjitha Shoqërive që veprojnë në Republikën e Shqipërisë, gjendet në faqen zyrtare të Qendrës Kombëtare të Regjistrimit: <http://www.qkr.gov.al/nrc/default1.aspx>.

Ky informacion shtrihet deri tek aksionarët direkt të shoqërisë. Aktualisht, Ministria nuk ka një regjistër ku të listohen me detaje aksionarët deri tek individët themelues të shoqërive, kur këto shoqëri kanë strukturë komplekse pronësie dhe nuk janë të listuara në Bursë.

1.6 Monitorimi i Konçensionve

MEI në bashkëpunim me AKBN janë përgjegjës për monitorimin e zbatimit të kontratave të konçensionit dhe partneriteti publik privat. AKBN raporton çdo tremujor tek Autoriteti Kontraktues, situatën konçensioneve në fazën e ndërtimit dhe shkeljet përkatëse. Aktualisht, AKBN është në proces vlerësimi të investimit faktik dhe fuqisë së instaluar për konçensionet që kanë përfunduar fazën e ndërtimit dhe janë në proces prodhimi.

1.7 Kërkesat për auditim në Shqipëri

Në Shqipëri, çdo shoqëri me përgjegjësi të kufizuar ("Ltd" ose "Sh.p.k"), me përjashtim të shoqërive të vogla, i nënshtrohet auditimit ligjor. Ligji mbi Auditimin nr. 10091, "Për auditimin ligjor, organizimin e profesionit të Ekspertit Kontabël të Regjistruar dhe të Kontabilistit të Miratuar", datë 5 mars 2009 e përkufizon si shoqëri të vogla, ato që përmbushin dy nga kriteret e mëposhtme:

- 1) Totali i aktiveve është më i vogël se 40 milion Lek
- 2) Kanë mesatarisht jo më shumë se 30 punonjës, dhe
- 3) Të ardhurat vjetore nuk i kalojnë 30 milionë Lek.

Shoqëritë me përgjegjësi të kufizuar që zgjedhin të raportojnë sipas SNRF-ve për qëllime statutore, janë subjekt i auditimit ligjor, pavarësisht kufizimeve të vendosura më sipër. Shoqëritë anonime ("JSC" ose "Sh.a.") janë subjekt i auditimit statutor, pavarësisht madhësisë së tyre.

Auditimi bazohet në ligje, rregullore, standarde dhe praktika auditimi përgjithësisht të pranuar në Shqipëri, duke përfshirë Standardet Ndërkombëtare të Auditimit. Pasqyrat financiare dorëzohen në Qendrën Kombëtare të Regjistrimit (www.qkr.gov.al) deri më 31 korrik të vitit pasardhës kalendarik.

Aktualisht nuk ka kërkesa të veçanta për auditimi nga ekspertë të pavarur kushteve kryesore të kontratave të konçensionit dhe partneritetit publik privat në Shqipëri, qoftë edhe si pjesë e auditimit vjetor të raportimit të shoqërive.

Aktiviteti dhe llogaritë e Institucionet shtetërore auditohen nga Kontrolli i Lartë i Shtetit në Shqipëri (KLSH) në përputhje me ligjet dhe rregulloret e KLSH-së në faqen e tij të internetit: <http://www.klsh.org.al/>. Udhëzimet dhe standardet e auditimit bazohen në standardet e INTOSAI për auditimin e Qeverisë.

2. Kontributi i sektorit hidroenergjitik në ekonominë shqiptare

2.1 Kontributi në prodhimin e brendshëm bruto

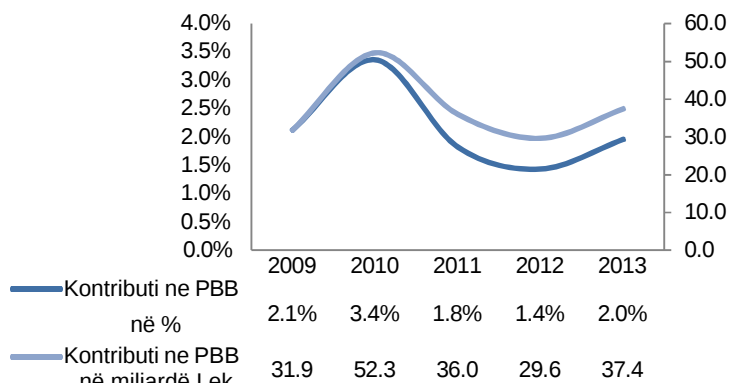
Kontributi i sektorit të energjisë elektrike, duke përfshirë prodhimin, transmetimin dhe shpërndarjen përlogarit të jetë rreth 37 miliardë Lek ose 2% e PBB në vitin 2013. Gjate 5 viteve të fundit, kontributi më i lartë u shënua në vitin 2010 me 52.3 miliardë ose 3.4%, vit kur prodimi neto arriti nivelin maksimal në 7,674 GWh.

Ky kontribut relativisht i ulët është rezultat i pozicionit dominues të tregut me tarifa rregulluara, të cilat janë disa herë më të ulta se çmimet mesatare në eksport ose import¹⁶.

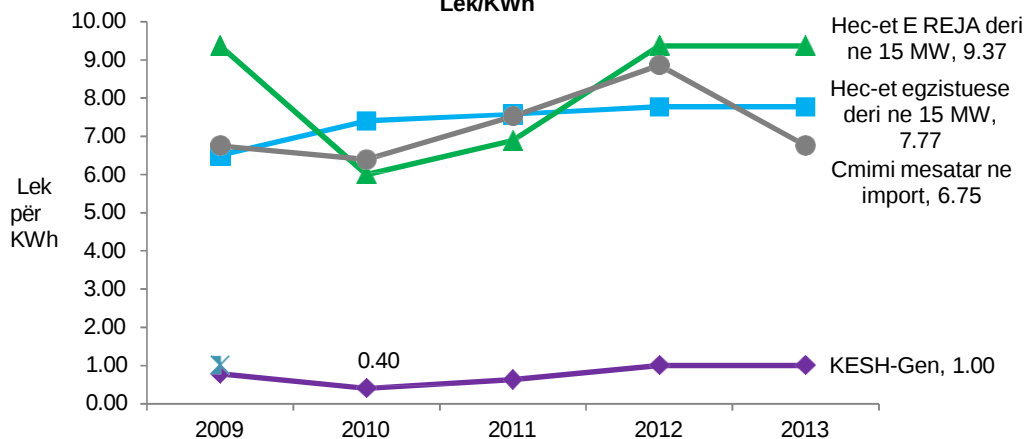
Në vitin 2009, 97 përqind e prodhimit neto të energjisë elektrike u gjenerua nga KESH-Gen. Ky raport është ulur gradualisht në rreth 87 përqind e prodhimit neto të energjisë elektrike në vitin 2013.

Sipas rregullave të tregut, për shkak të deficitit të vazhdueshëm në bilancin e energjisë elektrike, prodhuesi kryesor i energjisë elektrike - KESH-Gen e shet pothuajse të gjithë prodhimin me çmimet e rregulluara nga ERE të cilat janë disa herë më të ulta se çmimet mesatare në eksport dhe çmimet e rregulluara për HEC-et konçension.

Grafiku 7 - Kontributi në PBB %

Grafiku 8 – Tarifat e miratuara nga ERE për shitjen e energjisë elektrike dhe çmimi mesatar në eksport Lek/KWh

Gjatë këtyre viteve, KESH-Gen e ka shitur energjinë elektrike tek furnizuesi publik me shumicë me tarifa të rregulluara që variojnë nga 0.4 Lek për KWh në vitin 2010 në 1 Lek për KWh në vitin 2013. Këto tarifa ishin disa herë më të ulta se vetë çmimi i përfituar nga KESH gjatë këtyre viteve në eksport paraqitur në grafikun 6.

Nëse i gjithë prodhimi në vitin 2012 do të shitej me çmimet e tregut ndërkombëtar, kontributi në PBB do të rritet përtej 2%.

¹⁶ Çmimet në import dhe eksport varen nga kërkesa dhe oferta në tregun ndërkombëtar.

2.2 Bilanci i tregtisë së jashtme

Në vitin 2013, eksportet e energjisë elektrike përlogariten përkatësisht në 4.1 miliardë Lek ose 1.6% e totalit të eksporteve, ndërsa importet në 11.3 miliardë Lek ose 0.3% e totalit të importeve¹⁷.

KESH Gen eksporton tepriçat ditore të energjisë së prodhuar përtej energjisë së nevojshme për përdorim. Në rast se energjia e prodhuar në vend nuk mjafton për të mbuluar nevojat për përdorim dhe humbjet, KESH Gen, FPSH dhe FPP importojnë energji në tregun ndërkombëtar. Serbia dhe Zvicra paraqiten si partnerët kryesorë në importin dhe eksportin e energjisë elektrike në tregun ndërkombëtar me mbi rreth 70% të importeve dhe eksporteve përgjatë viteve 2009 - 2013.

Tabela 3 – Eksportet dhe importet e energjisë elektrike në vitet 2009 - 2013¹⁸

	2009	2010	2011	2012	2013
Eksportet					
Sasia e energjisë elektrike të eksportuar në GWh	440	1,764	1,225	288	938
Vlera e energjisë elektrike të eksportuar në milionë Lek	2,882	10,546	6,671	1,970	4,117
Çmimi mesatar në eksport në Lek/KWh	6.54	5.98	5.45	6.85	4.39
Importet					
Sasia e energjisë elektrike të importuar në GWh	2,147	1,853	3,003	3,394	1,674
Vlera e energjisë elektrike të importuar në milionë Lek	14,492	11,842	22,594	30,086	11,308
Çmimi mesatar në eksport në Lek/KWh	6.75	6.39	7.53	8.86	6.75

2.3 Kostot përlogaritura të humbjeve

Humbjet në rrjet janë rritur me rreth 42% në vitin 2013 krahasuar me vitin 2009. Nëse këto humbje do të përktheheshin në eksporte të munguara, në vitin 2013, atëherë ato do të përlogariteshin në:

- 14.5 miliardë Lek vlerësuar me çmimin mesatar në eksport ose 0.7% e PBB dhe
- 22.3 miliardë Lek vlerësuar me çmimin mesatar në import ose 1% e PBB

Tabela 4 – Kostot përlogaritura të humbjeve

	2009	2010	2011	2012	2013
Humbjet në rrjet GWh ¹⁹	2,328	2,167	2,179	3,250	3,306
Në përqindje ndaj energjisë të vlefshme për përdorim	35%	32%	30%	43%	42%
Përlogaritja e humbjeve me çmimin mesatar në eksport (në miliardë Lek)	15,235	12,956	11,866	22,253	14,505
Përlogaritja e humbjeve me çmimin mesatar në import (në miliardë Lek)	15,718	13,849	16,398	28,810	22,329

¹⁷ Qarkullimi i mallrave në tregtinë e jashtme (1993 – 2014) - www.instat.gov.al

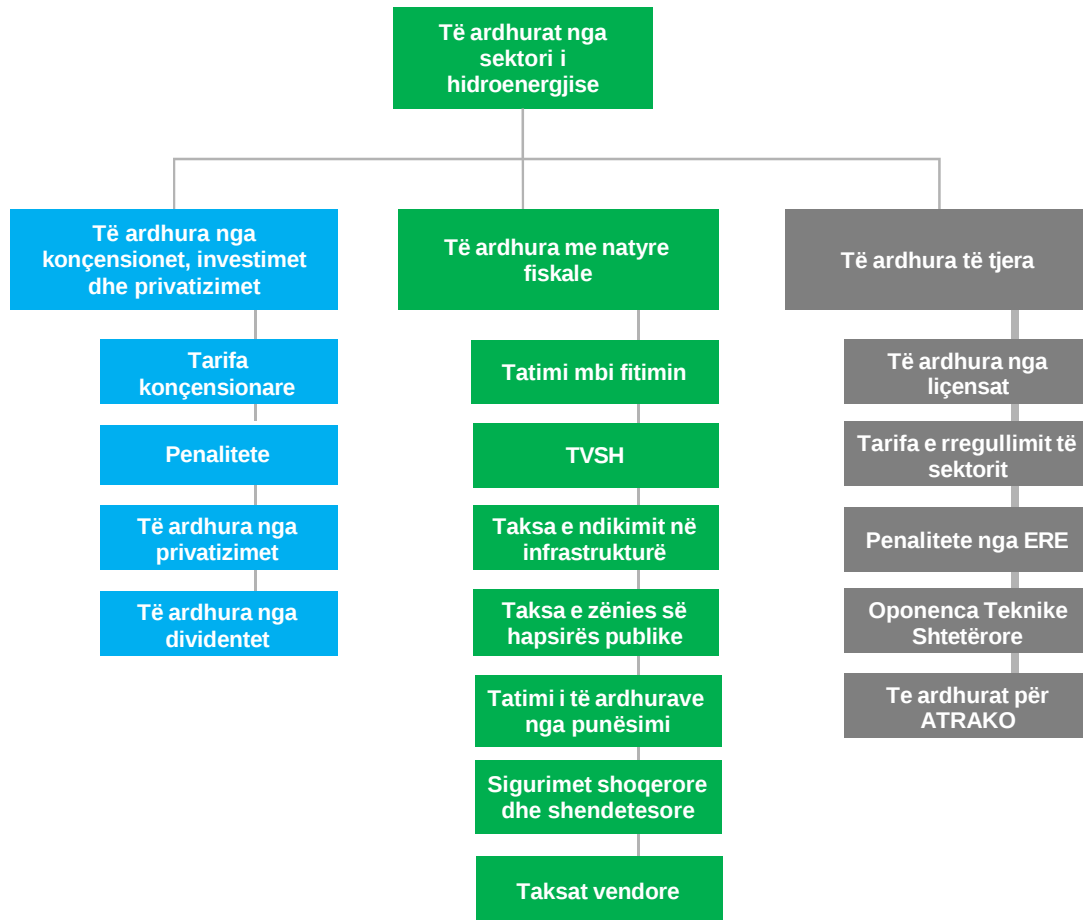
¹⁸ Tregues mbi eksportin dhe importin e energjisë elektrike sipas qendrës ndërkombëtare të tregtisë www.open.data.al.

¹⁹ "Bilanci i energjisë elektrike, 2000 -2013" - www.instat.gov.al.

2.4 Të ardhurat në Buxhetin e Shtetit

Shteti shqiptar merr pjesën e tij nga vlera e krijuar nga sektori hidroenergjitik nëpërmjet:

- Tatimit të veprimtarisë
- Taksave / tarifave, dhe
- Dividendëve apo fitimit nga shitja investimeve direkte në këtë sektorin e hidroenergjisë

Lloji kryesor i të ardhurave që lidhen drejtpërdrejtë me sektorin e hidro-energjisë janë paraqitur si më poshtë:

Të ardhura nga konçensionet, investimet dhe privatizimet

Tarifa konçensionare

Tarifa konçensionare i paguhet Autoritetit Kontraktues në përqindje mbi vlerën e prodhimit vjetor të energjisë elektrike dhe çdo përfitimi tjetër që rrjedh nga marrëveshja. Kjo përqindje është pjesë konfidenciale e marrëveshjes dhe ndryshon në konçensionet të ndryshme. Tarifa përlllogarit në përqindje mbi çdo faturë mujore të energjisë së shitur tek KESH dhe mblidhet nga KESH për llogari të Autoritetit Kontraktues, në përputhje me Urdhërin Nr. 4 datë 9 janar 2012 të Ministrisë së Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjitikës, përgjegjëse për sektorin e energjisë në atë kohë.

Penalitete për moszbatimin e marrëveshjeve të konçensionit dhe PPP

Marrëveshja e konçensionit parashikon penalitete për:

- Mosparaqitjen në kohë e projektit të zbatimit për miratim;
- Moszbatimin e kushteve dhe afateve të kontratës;
- Moskryerjen e investimeve sipas vlerës së rënë dakort;
- Mosrealizimin i fuqisë së instaluar sipas projektit;
- Mosrealizimin e prodhimit të energjisë elektrike parashikuar në marrëveshje etj.

Penalitete janë pjesë e negociushme e kontratës. Auditoriteti kontraktues përfiton garancinë e kontratës deri në 10% të vlerës së investimit, në rast se zgjidh kontratën, si pasojë e moszbatimit të kushteve kontraktuale nga partneri privat.

Të ardhura nga investimet dhe privatizimevet e shoqërive me pronësi Shtetërore

Sektori i energjisë elektrike dominohet nga shoqëri me pronar Shtetin përfaqësuar nga Ministria e Zhvillimit Ekonomik, Turizmit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes. Shteti si pronar përfiton dividendët e shpërndarë nga fitimi i Shoqërive si dhe të ardhura nga shitja pjesore ose tërësore e aksioneve.

Në mars të vitit 2009 Shteti Shqiptar shiti 76% të aksioneve të Operatorit të Shpërndarjes së Energjisë Elektrike me vlerë 102 milion Euro tek investitori strategjik CEZ S.A.. Ky privatizim synonte optimizimin e kostove të shpërndarjes, uljen e humbjeve teknike dhe jo-teknike në rrjet si dhe garantimin e furnizimit të qëndrueshme me energji elektrike për klientët tariforë. Privatizimi u krye nëpërmjet procedure ndërkombëtare tenderimi dhe ku përveç të tjerash, CEZ S.A. u angazhua në përmbushjen e kushteve minimale teknike për përmirësimin e rrjetit të furnizimit dhe situates financiare të OSHEE.

CEZ operoi në tregun shqiptar në viteve 2010 – 2012. Bordi i Komisionerëve të ERE-s, me anë të vendimit Nr. 158 datë 16 nëntor 2012, vendosi për fillimin e procedurave për heqjen e licenses së furnizuesit publik me pakicë dhe shpërndarjes së energjisë elektrike. Në janar 2013 shoqëria kaloi në administrim të përkohshëm deri në likuidim në përputhje me Ligjin Nr. 9901, datë 14 prill 2008 “Për tregtarët dhe shoqëritë tregtare”, i ndryshuar.

Në 31 korrik 2014, me anë të Ligjit Nr. 114/2014 “Për miratimin e marrëveshjes për zgjidhjen me mirëkuptim ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe shoqërisë CEZ, A.S.” Parlamenti Shqiptar vendosi për transferimin i aksioneve të OSHEE nga CEZ A.S. tek Shteti Shqiptar me vlerën simbolike prej 1 Euro, me kusht që Shteti Shqiptar t’i paguajë CEZ A.S. detyrimet për huatë në shumën total prej 95 milion Euro.

Kjo shumë është e pagueshme në pasë keste: 10,000,000 Euro me miratimin e marrëveshjes, 21,750,000 Euro në vitin 2015 dhe 21,083,333 Euro për vitin 2016, 2017 deri në 2018.

Të ardhurat fiskale

Tatimi mbi fitimin

Tatimi mbi fitimin mbledhet nga Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve si përqindje mbi të ardhurat neto të shoqërisë. Deri në dhjetor 2013, tatimi mbi fitimin në Shqipëri përlllogaritej me 10% e fitimit të tatueshëm në përputhje me “Ligjin për tatimin mbi të ardhurat” Nr. 8438, datë 28 Dhjetor 1998, ndryshuar. Më 1 Janar 2014, norma e aplikushme e tatimit mbi fitimin u rrit në 15%. Kërkesat e këtij ligji janë plotësisht të zbatueshme për sektorin e hidroenergjisë.

Tatimi mbi Vlerën e Shtuar

Tatimi mbi vlerën e shtuar zbatohet në masën 20% të furnizimit me energji elektrike dhe shërbimeve të lidhura me transmetimin dhe shpërndarjen në përputhje me Ligjin Nr. 92/2014 datë 27 korrik 2014 “Për tatimin mbi vlerën e shtuar” dhe ligjin Ligji Nr. 7928 datë 27.4.1995, “Për tatimin mbi vlerën e shtuar, i ndryshuar”. Ligji Nr. 7928 datë 27.4.1995 u shfuqizua në datë 1 Janar 2015 me hyrjen në fuqi të ligjit të ri për TVSh-në.

Sigurime shoqërore e shëndetësore dhe tatimi mbi të ardhurat nga punësimi

Kontributet për sigurimet Shoqërore janë kontribute të pagueshme në përputhje me Ligjin. Nr. 9136, datë 11 shtator 2003, i ndryshuar "Për mbledhjen e kontributeve të detyrueshme të sigurimeve shoqërore dhe shëndetësore në Republikën e Shqipërisë" dhe Ligj Nr.10383, datë 24 shkurt 2011, i ndryshuar "Për sigurimin e detyrueshëm të kujdesit shëndetësor në Republikën e Shqipërisë". Tatimi mbi të ardhurat nga punësimi paguhet në përputhje me "Ligjin për tatimin mbi të ardhurat", ndryshuar.

Taksa e ndikimit në infrastrukturë

Bazuar në Ligj Nr. 9632, date 30 tetor 2006, i ndryshuar "Për sistemin e taksave vendore", taksa e ndikimit në infrastrukturë zbatohet në masën 2 deri në 4 përqind e vlerës së investimit të ri për dërtime në Tiranë dhe 1 deri në 3 përqind për ndërtime në rrethet e tjera.

Taksa e zënies së hapsirës publike

Bazuar në Ligj Nr. 9632, datë 30.10.2006, i ndryshuar "Për sistemin e taksave vendore", këshilli bashkiak ose këshilli komunal vendos nivelin e taksës për zënien e hapësirave publike për qëllime biznesi dhe bazën dhe nivelin për taksën e tabelës. Ato pëllogariten si detyrim mujor i taksapaguesit 120 Lekë/m² në muaj për bashkinë e Tiranës dhe Durrësit, 90 Lekë/m² për bashkitë e tjera të mëdha dhe 60 Lekë/m² për pjesën e mbetur.

Taksa të tjera vendore

Taksa të tjera vendore i Njërive të Qeverisjes Vendore në përputhje me Ligjin nr. Ligj Nr. 9632, date 30.10.2006, i ndryshuar "Për sistemin e taksave vendore.

Tarifa të tjera nga shërbimet dhe rregullimin e sektorit

Tarifat për liçensimin dhe rregullimin e sektorit të energjisë elektrike

Të gjitha tarifat për liçensimin për prodhimin, tregtimin, furnizimin dhe shpërndarjen e energjisë elektrike paguhet në vlerën 10,000 Lek në momentin e liçensës, modifikimin apo transferimin e saj. ERE mbledh çdo vit nga të liçensuarit pagesat e rregullimit të cilat pëllogariten mbi bazën e të ardhurave nga shitja realizuar nga aktiviteti i liçensuar. Këto të ardhura shërbejnë për të mbuluar kostot e institucionit, dhe si të tilla mbeten në buxhetin e EREs.

Penalitetet për moszbatimin e rregullave dhe udhëzimeve të ERE

Penalitetet për kundërvajtjet administrative zbatohen nga ERE në përputhje me nenin 64 të Ligjit për Energjinë Elektrike në fuqi për mosraportimin e të dhënave dhe moszbatimin e rregullave të tregut. Ato variojnë nga 0.1% në 3% e të ardhurave vjetore.

Tarifat për oponencën teknike shtetërore

AKBN mbledh tarifat për shërbimin e oponencës teknike shtetërore në përputhje me VKM Nr. 191, datë 22 mars 2007 "Për vendosjen e oponencës teknike shtetërore për projektet e ndërtimit të HEC-ve me konçension". Tarifat për oponencës teknike shtetërore përcaktohen sipas VKM Nr. 444, datë 5 shtator 1994 "Mbi tarifat studimore për projektimin, mbikëqyrjen dhe pranimin e punimeve të ndërtimit". Këto tarifa variojnë nga 2.1% në 8.4% në bazë të vlerës së projektit të ndërtimit, p.sh. për projektet e ndërtimit të buxhetuara me 300 milionë Lekë tarifa vlerësohet 7.5 milionë Lekë (2,5% * 300 milionë Lekë).

Tarifat për shërbimin e ATRAKO

Në përputhje me VKM Nr.150, datë 22 mars 2007 “Për organizimin dhe funksionimin e agjencisë së trajtimit të koncesioneve (ATRAKO)”, ndryshuar me VKM 191 datë 13 mars 2012, ATRAKO mbështet Ministrinë në vlerësimin dhe negocimin e koncesioneve dhe shpërblehet nga koncesionari fitues me një shumë që varion nga 5,000 euro për projektet deri në 5 milion euro në 30,000 euro për projektet mbi 50 milion euro.

Deri në shkurt të vitit 2012, ATRAKO përfitonte një tarifë që varionte nga 1% deri në 2% e vlerës së investimit.

Tabela 5 më poshtë paraqet një përmbledhje të të ardhurave të raportuara nga institucionet përfitues nga sektori i prodhimit, transmetimit dhe shpërndarjes së energjisë elektrike për qëllimet e këtij studimi.

Tabela 5 – Përmbledhja e të ardhurave nga sektori i hidroenergjisë

	Institucioni perfitues	Alokimi sipas Buxhetit	2011	2012	2013
Të ardhurat koncesionet, investimet dhe privatizimet			232.6	353.9	981.1
Tarifa koncesionare	MEI	Buxheti i Shtetit	12.1	35.9	134.3
Penalite për moszbatimin e kushteve të marrëveshjes	MEI	Buxheti i Shtetit	92.3	178.4	191.9
Penalite për moszbatimin e rregullave dhe udhëzimeve të ERE	MFI	Buxheti i Shtetit	-	-	430
Divdendet	MZHETTS	Buxheti i Shtetit	128.2	139.5	224.9
Të ardhurat fiskale			9,461.4	7,034.2	7,718.0
Tatimi mbi fitimin	DPT	Buxheti i Shtetit	3,417.5	1,971.7	1,653.6
TVSH e mbledhur	DPT	Buxheti i Shtetit	4,488.8	3,580.2	4,559.5
Sigurime shoqërore dhe tatimi mbi të ardhurat nga punësimi	DPT	Buxheti i Shtetit	1,555.0	1,477.1	1,504.2
Të ardhura të tjera tatimore	DPT	Buxheti i Shtetit	0.1	5.1	0.8
Tarifa të tjera nga shërbimet dhe rregullimin e sektorit			144.9	144.9	144.9
Tarifat për liçensimin dhe rregullimin e sektorit të energjisë elektrike	ERE	ERE	67.9	97.2	84.2
Tarifat për oponencën teknike shtetërore	AKBN	AKBN	7.5	29.6	10.9
Tarifa oë shërbimet e marrë nga ATRAKO	ATRAKO / MZHETTS	ATRAKO / MZHETTS	-	9.0	49.8
Totali i të ardhurave raportuar			9,769.4	7,523.9	8,844.0
Totali i të ardhurat alokuar në Buxhetin e Shtetit			9,694.1	7,397.1	8,748.9
Totali i të ardhurat alokuar në Buxhetin e Shtetit në % ndaj totalit			99%	98%	99%

Sipas të ardhurave të sektorit përmbledhur më sipër, kontributi në Buxhetin e Shtetit përlogaritët në 2.9% në vitin 2011, 2.2% në vitin 2012 dhe 2.7% në vitin 2013. Të ardhurat më sipër nuk përfshijnë taksat vendore si taksa e ndikimit në infrastrukturë dhe taksa për zënie e hapsirës publike. Në datën e publikimit të këtij studimi nuk kemi informacion për madhësinë e këtyre të ardhurave, megjithatë mendohet që taksat vendore të kenë vlerë të konsiderueshme për shkak të vlerës së investimit dhe hapsirës që zënë HEC-et.

Të ardhurat me natyrë fiskale përbëjnë 87% të të ardhurave totale raportuar më sipër në vitin 2013 (2011: 97%, 2012: 93%). TVSH e zvatuar mbi prodhimin, transmetimin dhe shpërndarjen e energjisë përbënte zërin kryesor të të ardhurave në vitin 2013 me rreth 52% (2012: 48%, 2011: 46%), ndjekur tatimi mbi fitimin me 19% (2012: 26%, 2011: 35%).

Tarifa konçensionare përbën 1.5% të të ardhurave përmbledhur në tabelën 3 (2012: 0.5%, 2011: 0.1%). Nëse do të supozonim se të gjitha HEC-et e dhëna me konçension kanë përfunduar ndërtimin për dy vjet dhe kanë prodhuar energjinë e parashikuar në kontratë, tarifa e konçensionare për vitet 2011 – 2013 do të ishte mbi 20 herë më e lartë siç paraqitet më poshtë:

Tabela 6 – Tarifa konçensionare e supozuar kundrejt tarifës faktike

	Viti 2011	Viti 2012	Viti 2013
Tarifa konçensionare e supozuar në milion Lek	1,143.9	1,371.0	1,782.9
Tarifa konçensionare faktike në milion Lek	12.1	35.9	134.3
Pesha e tarifës së supozuar mbi të ardhurat	11.7%	18.2%	20.2%
Pesha e tarifës faktike mbi të ardhurat	0.1%	0.5%	1.5%

Penalitete për moszbatimin e kushteve të kontratës, gjithashtu mund të jetë në vlerë të konsiderueshme në rast se vonesat apo shkeljet janë të tilla.

Garanci dhe transferime të tjera midis Shtetit dhe Shoqërive Shtetërore

Përkrah përfitimeve në formën e taksave dhe tarifave nga sektori i hidroenergjisë, Shteti injektion fonde në këtë sektor nëpërmjet investimit në kapital dhe kreditimit direkt të shoqërive me pronësi shtetërore. Gjithashtu, Shteti paraqitet si garantues i huave bankare të marra nga shoqëritë me pronësi shtetërore si KESH dhe OST. Në fund të vitit 2013 huatë e dhëna apo garantuar për shoqëritë KESH dhe OST për përmirësimin e infrastrukturës gjenerimit dhe transmetimit të energjisë elektrike paraqiten si më poshtë:

Tabela 7 - Huatë e marra nga KESH në milion Lek:

	31 dhjetor 2011	31 dhjetor 2012	31 dhjetor 2013
Minsitria e Financave	14,124	17,891	17,325
Hua nga palë të treat (garantuar nga Shteti)	46,568	56,082	61,996
Marrëveshje nën-huaja me OST	(13,167)	(12,853)	(13,001)
Totali	47,525	61,120	66,320

Tabela 8 - Huatë e marra nga OST në milion Lek:

	31 dhjetor 2011	31 dhjetor 2012	31 dhjetor 2013
Minsitria e Financave	433	325	218
Huatë nga Qeveritë të huaja (garantuar nga Shteti)	7,213	8,005	9,473
Marrëveshje nën-huaja me KESH	12,556	12,059	12,126
Totali	20,202	20,389	21,817

Për shkak të situatës së vështirë financiare në sektorin e energjisë elektrike, niveli i huamarrjeve të garantuara nga Shteti parashikohet të rriten edhe më tej. Këto kredi do të përdoren për të financuar investime në përmirësimin e efikasitetit të prodhimit të energjisë, transmetimin dhe shpërndarjen, gjithashtu përmirësime në matjen e konsumit të energjisë nga ana e tarifave të konsumatorëve dhe koleksionet e faturave për pushtet të konsumuar.

Në shtator 2014²⁰, Banka Botërore miratoi sot financimin prej 150 milionë USD nga Banka Ndërkombëtare për Rindërtim dhe Zhvillim (IBRD) për Projektin e Rimëkëmbjes së Sektorit Energjetik në Shqipëri miratuar me VKM 171, datë 25 shkurt 2015 "Për miratimin e planit të miratimit të planit të rimëkëmbjes financiare të sektorit të energjisë elektrike". Projekti do të mbështesë reformat e sektorit energjetik të Shqipërisë, veçanërisht ato të ndërmarra për përmirësimin e besueshmërisë së furnizimit me energji elektrike dhe qëndrueshmërinë financiare të sektorit, ku përfshihen reformat për diversifikimin e burimeve të prodhimit të energjisë, reduktimin e humbjeve dhe përmirësimin e arkëtimeve, si dhe përmirësimin e modelit të tregut të energjisë në përputhje me direktivat e BE-së.

²⁰

<http://www.worldbank.org/sq/news/press-release/2014/09/29/world-bank-approves-us150-million-project-for-albanias>

3. Zbatimi i nismës për transparencë në sektorin e hidroenergjisë

3.1 Nisma për transparencë dhe hidroenergja

Çfarë është EITI?

Nisma për Transparencë në Industrinë Nxjerrëse ("NTIN" ose EITI") është një koalicion vullnetar ndërkombëtar i qeverive, shoqërive që operojnë në këtë industri dhe organizatave të shoqërisë civile të angazhuara në manaxhimin dhe përdorimin e burimeve natyrore, të tilla si nafta, gazi dhe minerale të tjera (shih gjithashtu: www.eiti.org). EITI ka për qëllim promovimin e transparencës për të parandaluar korrupsionin, si dhe t'i sigurojë qytetarëve një bazë për të kërkuar përdorimin e drejtë të të ardhurave. Gjithashtu, pritet që transparenca të kontribuojë pozitivisht në rritjen e investimeve në këtë sektor.

Burimet natyrore i përkasin qytetarëve të një vendi. Njerëzit duhet të kenë të drejtën për të parë se çfarë po merr Shteti nga këto burime. Megjithatë, në shumë vende ky informacion nuk është publikisht i disponueshëm.

Krahas përpjekjeve të tjera për të përmirësuar transparencën në manaxhimin e buxhetit të Shtetit, EITI fillon një proces ku Shteti do të jap llogari para qytetarëve për përdorimin e këtyre të ardhurave.

Nisma për Transparencë në Industrinë Nxjerrëse rregullohet nëpërmjet një standarti ndërkombëtar, "Standarti EITI" që siguron më shumë transparencë rreth manaxhimit të burimeve të naftës, gazit dhe mineraleve të tjera. Standarti EITI zëvendësoi rregullat e mëparshme EITI në korrik 2013.

Standarti EITI është hartuar nga një koalicion ndërkombëtar i qeverive, shoqërive që operojnë në këtë industri dhe organizatave të shoqërisë civile, që veprojnë njëkohësisht edhe si mbikqyrës të zbatimit të tij. Ai bazohet në besimin se përdorimi i matur i burimeve natyrore sjell rritje ekonomike, zhvillimi të qëndrueshëm dhe reduktim të varfërisë në vendet e pasura me burime natyrore.

Sipas këtij standarti, shoqëritë publikojnë atë që paguajnë dhe shtetet publikojnë atë që arkëtojnë. Këto pagesa paraqiten në raportin vjetor të EITI-t, i cili duhet të jetë gjithëpërfshirës dhe do të promovohet në mënyrë aktive që t'i lejojë qytetarët të kuptojnë se sa mbledh Shteti nga përdorimi i burimeve natyrore të vendit dhe të nxisë ata të kërkojnë një përdorim të drejtë të këtyre të ardhurave.

EITI në Shqipëri

Nisma për Transparencë në Industrinë Nxjerrëse në Shqipëri (AlbEITI, www.albeiti.org) u themelua në vitin 2009 nga Shteti shqiptar me qëllimin e promovimit të qeverisjes së mirë të burimeve natyrore nëpërmjet zbatimit të kriterëve dhe parimeve ndërkombëtare të Nismës për Transparencë në Industrinë Nxjerrëse. Shqipëria u bashkua si kandidate e EITI në maj 2009 dhe fitoi statusin e plotë të anëtarësisë në maj 2013. Katë raporte vjetore janë publikuar përkatësisht për vitet 2009, 2010, 2011 dhe 2012.

Proçesi në Shqipëri mbikqyret nga Grupi Ndërinstitucional i Punës ("MSG" ose "Grupi Shqiptar i Punës"), rregulluar nga Urdhëri nr. 71, datë 21 korrik 2011, kryesuar nga zv. Ministri i Ministrisë së Energjisë dhe Industrisë dhe i përbërë nga disa grupe interesi të EITI-t duke përfshirë Qeverinë, shoqëritë nxjerrëse, shoqërinë civile etj. Grupi Shqiptar i Punës është organi vendimmarrës dhe mbikqyrësi i zbatimit të EITI-t në Shqipëri. Sekretariati i EITI-t në Shqipëri ("AlbEITI") mbështetet Grupin Shqiptar të Punës në përmbushjen e detyrave të tij.

Përkrah zbatimit të kësaj nisme në sketorin e nxjerrjes së naftës, gazit dhe minerar, Grupi Shqiptar i Punës synon ta shtrijë zbatimin e kësaj nisme në sektorin e hidroenergjisë.

Grupi Shqiptar i Punës përbëhet si më poshtë:

Qeveria e Shqipërisë

▪ Z. Ilir Bejtja	Zv. Ministër i Energjisë dhe Industrisë – Kryetar
▪ Z. Dritan Spahiu	Ministria e Energjisë dhe Industrisë
▪ Z. Mehmet Hasalami	Ministria e Energjisë dhe Industrisë
▪ Znj. Arjana Dyrmishi,	Ministria e Financave
▪ Znj. Ermonela Xhafa	Ministria e Drejtësisë
▪ Znj. Alketa Knuti	Drejtorja e Përgjithshme e Tatimeve
▪ Z. Bislim Boshnjaku	Sherbimi Gjeologjik Shqiptar
▪ Z. Jorgo Thanas	Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore
▪ Z. Pandi Duro	Administrata Doganore Shqiptare

Organizatat e Shoqërisë Civile

▪ Z. Ilir Aliaj	Qendra për Zhvillimin dhe Demokratizimin e Institucioneve
▪ Znj. Anila Hanaj	Qendra Shqiptare për Zhvillimin dhe Integrim
▪ Z. Sami Nezaj	Qendra për Transparencë dhe Informim të Hapur
▪ Z. Erald Kapri	Youth Media Albania
▪ Z. Fatbardh Zeneli	Qendra Shqiptare për të Drejtat Ndërkombëtare

Grupet e interesit

▪ Z. Omer Dashi	Bankers Petroleum
▪ Z. Saimir Boka	Albchrome
▪ Z. Perparim Alikaj	FIAA
▪ Z. Fatbardh Ademi	Stream Oil and Gas
▪ Z. Dritan Dervishaj	Antea Cement
▪ Znj. Migela Xhani	Beralb
▪ Znj. Andia Beluli	Petromanas

Raportimi vjetor

Sipas standartit EITI, të licensuarit dhe institucionet qeveritare do të raportojnë përkatësisht pagesat e kryera dhe të ardhurat e arkëtuara çdo vit dhe të gjitha këto do të rakordohen nga një administrator i pavarur në kuadrin e zbatimit të vazhdueshëm të EITI.

Përfshirja e sektorit të hidroenergjisë

Sektori i hidroenergjisë, edhe pse me kontribut relativisht të ulët në PBB dhe në të ardhurat e Buxhetit të Shtetit, ka peshë të rëndësishme në zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik të vendit. Përkrah ndikimit të drejtpërdrejt në ekonomi nëpërmjet peshës së tij në PBB, Buxhetin e Shtetit, kontributin në punësimin, bilancin tregtare etj., sektori ndikon në mënyrë thelbësore koston e biznesit dhe koston e jetesës në vendin tonë nëpërmjet furnizimit të qëndrueshëm me energji dhe koston e energjisë.

Sektori i prodhimit dhe shpërndarjes së energjisë elektrike karakterizohet nga një treg i rregulluar që aspirojnë drejt liberalizimit dhe konkurrueshmërisë në përputhje me direktivat e BE-së.

Tregu dominohet nga shoqëri me pronësi shtetërore që ofrojnë shërbimin e prodhimit, transmetimit dhe shpërndarjes së energjisë elektrike në përfitim të shtetasve shqiptarë. Hapja drejt privatizimeve dhe partneritetit publik-privat me qëllim përmirësimin e cilësisë dhe koston e energjisë në tërësi, e bën këtë sektor të ndjeshëm ndaj transparencës mbi performancën partnerit privat.

Në këtë kontekst, zbatimi i nismës për transparencë në këtë sektor do sillte përftim nëpërmjet bërjes transparente të faktorëve me ndikim kyç në performancën e sektorit dhe kontributin e tij në ekonomi.

Si rrjedhojë raporti duhet të përfshijë:

- **Marrëdhëniet midis Shtetit dhe shoqërive të zotëruara nga Shetit, duke përfshirë kostot për subvencionimin e sektorit dhe transfertave të kryera drejt shoqërive shtetërore.**

Kjo do të përfshinte të ardhurat që Shteti përfton nga pjesmarrja direkte në këtë sektor, por edhe fondet e injektuara në formën e shpenzimeve me natyrë fiskale, si subvencionimi i kredive dhënë shoqërive shtetërore, fondet për dëme natyrore etj.

Si rezultat, shoqëritë shtetërore duke përfshirë KESH, OST dhe OSHEE duhet të raportojnë si në vijim:

- Kreditë nga buxheti i Shtetit ose të garantuara nga Shteti dhe kushtet e lidhura me to;
- Dividentët e paguar Shtetit;
- Subvencionet e marra për të mbuluar defiçitin operacional dhe/ose dëmshpërblimet për dëmet e shkaktuara, etj

Në varësi të materialitetit ose ndjeshmërisë, këto transaksione mund të rakordohen me deklarin e palës tjetër.

- **Marrëdhëniet ndërmjet shtetit dhe investitorëve kryesorë privatë**

Shteti duhet të japë informacion shpjegues për strategjinë për zhvillimin e sektorit dhe progresin e investimeve strategjike private. Për koncesionet kryesore dhe marrëveshjet e partneritetit publik-privat, Shteti duhet gjithashtu të bëjë të ditur kriteret e ndjekur për dhënien e kontratave, kushtet dhe treguesit kryesorë të performances, progresin e investimeve strategjike private dhe përfitimet që rrjedhin prej tyre etj.

Shteti duhet të japë informacion për kushtet e blerjes ose shitjes së aksioneve dhe privatizimeve të mëdha. Të ardhurat që rrjedhin nga privatizimet dhe kostoja e blerjes duhet të paraqitet veçmas në raport, duke përfshirë detajet e vlerësimeve të biznesit bashkangjitur me transaksionin.

Privatizimet e mëdha krijojnë të ardhurave të konsiderueshme në Buxhetin e Shtetit. Shteti duhet të japë informacione shpjeguese për shpërndarjen e këtyre fondeve në programet e buxhetit dhe të specifikojë nëse këto janë përfshirë në ndonjë program të veçantë investimesh.

- **Transaksionet e energjisë brenda vendit dhe importet dhe eksportet me vendet e tjera**

Raporti duhet të paraqesë të gjithë informacionin në lidhje me volumet dhe vlerat e transaksioneve kryesore të energjisë që kompanitë shtetërore kryejnë jashtë tregut të rregulluar, duke përfshirë transaksionet e brendshme, importet dhe eksportet dhe palët e përfshira në këto transaksione. Kjo mund të kërkojë raportim shtesë nga OST gjë e cila rregullon flukset e energjisë dhe pagesave në rrjet.

- **Kostoja e energjisë dhe ndikimi i faktorëve të ndryshëm në humbjet e rrjetit**

Joefikasiteti operativ dhe humbjet financiare të ndikojnë dukshëm koston e energjisë. Niveli i humbjeve duhet të paraqitet dhe të krahasohet me programin e Shtetit për reduktimin dhe menaxhimin e këtyre humbjeve. ERE mund të zgjerojë këtë analizë duke treguar se si faktorët kryesorë ndikojnë elementë të koston së energjisë dhe tarifat e rregulluara.

3.2 Shoqëritë kryesore prodhuese dhe investuesit më të mëdhenj

Analiza e flukseve të pagesave në pikën 2.5, tregon që flukset kryesore nga taksat dhe taifat krijohen nga aktiviteti i prodhimit, transmetimit dhe shpërndarjes. Në vitin 2013 numërohen rreth 50 shoqëri në prodhim, nga të cilat prodhuesit më të mëdhenj, me mbi 30 GWh prodhim të cilat paraqiten si më poshtë:

Tabela 9 – Shoqëritë prodhuese më të mëdha në vend²¹

No.	Company	Sektori	Kapacitet i instaluar në MW	Në % të kapacitetit total të instaluar	Prodhiimi në GWh	Në % të prodhimit total të sektorit
1	KESH Gen	Publik	1,350	71.9%	6,070	87.2%
2	Energji Ashta shpk	Privat	48	2.6%	211	3.0%
3	Kurum International sh.a	Privat	78	4.2%	127	1.8%
4	Balkan Green Energy sh.p.k	Privat	18.5	1.0%	55	0.8%
5	Energy Plus shpk	Privat	30.6	1.6%	53	0.8%
6	Erdat Lura	Privat	9.68	0.5%	53	0.8%
7	"Gjo.Spa.POWER sh.p.k	Privat	20.16	1.1%	43	0.6%
8	HEC Tervoli shpk	Privat	10.6	0.6%	40	0.6%
9	Albanian Green Energy sh.p.k	Privat	9.2	0.5%	36	0.5%
10	Power Elektrik Slabinje shpk	Privat	13.8	0.7%	38	0.5%
Total 8 prodhuesit më të mëdhenj			1,589	84.6%	6,682	96.0%
Total prodhimi neto për vitin			1,878	100.0%	6,956	100.0%

Prodhiimi nga sektori publik zë rreth 87% të prodhimit total në vend. Prodhiimi nga HEC-et private renditur më sipër përbën rreth 74% të prodhimit total nga sektori privat në vitin 2013 prej 886 GWh.

Përveç fluksit të të ardhurave të gjeneruara nga aktiviteti prodhimit, konçesionerët në fazën e ndërtimit dhe të para-ndërtimit mund të rezultojnë në pagesa të mëdha të gjobave për shkak të vonësive si dhe pagesa të tjera për taksat vendore si p.sh. taksa e ndikimit në infrastrukturë etj. Në përzgjedhjen e këtyre shoqërive për raportimi, një analizë më e thellë duhet të kryhet mbi madhësinë e konçensionit dhe shkeljet në kushtet kontraktuale.

²¹ Raporti "Për gjëndjen e sektorit të energjisë elektrike" publikuar nga ERE në vitin 2013 – www.ere.gov.al.

3.3 Pagesat dhe të dhënat për raportim

Në vijim të analizës në pikën 2.5, në proçsin e rakordimit duhet të pëfshihen flukset e pagesave si më poshtë:

- të ardhurave që lidhen direkt me konçensionet, investimet dhe privatizimet në sektor,
- të ardhurat me atyrë fiskale si dhe
- të ardhurat të tjera nga rrefullimi is sektorit dhe shërbimet e tjera.

	Frekuenca e pagesave	Baza për përlogaritjen	Përqindja	Institucioni perfitues
Të ardhurat konçensionet, investimet dhe privatizimet				
Të ardhura nga privatizimi i HEC-ve	Sipas rastit	Sipas rastit	Varion	MEDTTE
Tarifa konçensionare	Mujore	Energjinë e prodhuar ose atë të parashikuar në marrëveshje	2-7%	MEI
Penalitete për moszbatimin e kushteve të marrëveshjes	Sipas rastit	Vlera e investimit ose sipas rastit	0.1-10%	MEI
Penalitete për moszbatimin e rregullave dhe udhëzimeve të ERE	Sipas rastit	Të ardhurat vjetore	0.1-3%	MEI
Divdendet	Vjetore	Fitimi pas tatimit		MZHETTS
Të ardhurat fiskale				
Tatimi mbi fitimin	Vjetore	Fitimi fiskal	2013: 10% / 2014: 15%	DPT
TVSH	Mujore	Shitjet e tatueshme	20%	DPT
Sigurime shoqërore dhe tatimi mbi të ardhurat nga punësimi	Mujore	Pagat e të punësuarve	Varion	DPT
Të ardhura të tjera tatimore	Sipas rastit	Sipas rastit	Varion	DPT
Taksa e ndikimit në infrastrukturë	Para ndërtimit	Vlera e investimit	1-4%	NjQV
Taksa e zënies së hapsirës publike	Vjetore	Metër katër katëror	60 – 120 Lek/m2	NjQV
Tarifa të tjera nga shërbimet dhe rregullimin e sektorit				
Tarifat për liçensimin dhe rregullimin e sektorit të energjisë elektrike	Vjetore	Të ardhurat vjetore	Varion	ERE
Këshillim i partnerit publik - ATRAKO	Sipas rastit	Vlera e investimit	10,000 Euro – 30,000 Euro	ATRAKO / MZHETTS
Tarifat për oponencën teknike shtetërore	Sipas rastit	Vlera e investimit	8.4 – 2.1%	AKBN

Gjithashtu, një hapsirë e veçantë i duhet dedikuar sqarimit dhe rakordimit të marrëdhënieve dhe flukseve të pagesave ndërmjet Shtetit dhe shoqërive me pronësi shtetërore KESH, OST dhe OSHEE si dhe marrëdhëniet dhe flikset e pagesave ndërmjet KESH, OST dhe OSHEE. Këto paga ose mospagesa kanë ndikim të lartë në situatën financiare të sektorit dhe koston e energjisë.

3.4 Hapat kryesore për zbatimin e EITI në sektorin hidro-energjisë:

3.4.1 Komunikimi me grupet e interesit dhe përfshirja e tyre në MSG

Në kuadrin e vendimarrjes për përfshirjen e këtij sektori në kuadrin e nismës për transparence, MSG dhe AlbEITI duhet të komunikojnë dhe bashkërendojnë detajet e zbatimit të nismës dhe barrierat me grupet e interesit përfshirë shoqëritë prodhuese dhe institucionet rregullatore.

MSG duhet të përfshijë anëtarë të rinj përfaqësues të shoqërive në këtë sektor dhe institucioneve dhe drejtorive përgjegjëse për monitorimin dhe rregullimin e industrisë me qëllim rritjen e ndërgjegjësimit dhe koordinimit të aktiviteteve EITI në këtë sektor.

3.4.2 Përzgjedhja e subjekteve raportuese dhe niveli materialitetit

Në përputhje me standardet EITI, pika 4.2, "Pagesat dhe të ardhurat konsiderohen materiale nëse mungesa e tyre apo gabimet mund të ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme në tërësinë e Raportit EITI". Një përshkrim i çdonjërit prej flukseve të të ardhurave është paraqitur në seksionin 3.3.

Në krijimin e përkufizimeve dhe niveleve të propozuara të materialitetit, ne konsideruam madhësinë e prodhimit të energjisë në raport me prodhimin e përgjithshëm. Informacioni mbi të ardhurat nga shitja e energjisë së prodhuar nga çdo i licencuar nuk mund të arrihej në datën e këtij raporti.

Në seksionin 3.2 prodhuesit më të mëdhenj janë të listuar në bazë të vëllimit të prodhimit. Kompania më e madhe publike e prodhimit të energjisë, KESH Gen, përbën 87,2% të energjisë totale të prodhuar në vitin 2013, e ndjekur nga Energji Ashta dhe Kurum International, të cilët përbëjnë përkatësisht 3% dhe 1.8% e energjisë totale të prodhuar në vitin 2013. Si rrjedhojë, tre prodhuesit më të mëdhenj të cilat gjeneruan mbi 100 GWh gjatë vitit 2013, përbëjnë 92,1% të energjisë totale të prodhuar me një kapacitet të instaluar prej 1,476 ose 78.6% të kapacitetit total të instaluar në vend. Nëse zgjedhja është e shtrirë në 10 prodhuesit më të mëdhenj të energjisë në vitin 2013, kompanitë e përzgjedhura për raportim do të përbënin 96% të energjisë totale të prodhuar në vitin 2013 të gjeneruara nga 84,6% të kapacitetit total të instaluar në vend.

Përveç prodhuesve më të mëdhenj, ne do të rekomandonim përfshirjen edhe të investitorëve më të mëdhenj në fazë ndërtimi dhe para-ndërtimi. Sipas të dhënave të raportuara nga AKBN²², 10 koncesionet më të mëdha në fazën e para-ndërtimit, bazuar në madhësinë e energjisë së parashikuar, janë si mëposhtë:

Tabela 10 – Investitorët më të mëdhenj në fazë ndërtimi dhe para-ndërtimi

Nr.	Kompania Konçesionare	Statusi	Vendodhja	Data konçensionit	Kapaciteti instaluar në MW
1	"Devoll Hydropower" ShA	Në ndërtim	River Devoll	2009	319
2	Joint venture of "Constructora Quebec Ltda", "Orteng Equipamentos e Sistemas LTDA", "Genosumi Ltd", "Pellumb Cela" shpk	Para-ndërtim	Revier Osum	2013	152
3	Joint venture of "Interenergo Albania"sh.p.k "Poteza Skupina" D.D dhe "SGP Pomgrad"D.D	Para-ndërtim	Cascade of HPP in river Shale	2009	128
4	Beg S.p.a	Në ndërtim	Kalivaç	2007	100
5	AYEN Energy A.S	Në ndërtim	Cascade of River Fan i Vogël	2011	88
6	Joint venture of "Telemenial-ALB" & "F.K Generators & Equipment" ltd & "Inter Industries" ltd	Para-ndërtim	River Curraj	2011	98
7	Joint venture of "Vellezerit Tola", "Arti" dhe "G.P.A. Konstruktion" shpk	Para-ndërtim	Egnati-Shushice	2013	65
8	"Valboan Project Company" shpk	Para-ndërtim	River Shkumbin	2011	65
9	Joint venture of Caraglio & Hertis"	Para-ndërtim	Cascade of Valbona River	2013	51
10	"Gener 2"	Para-ndërtim	Zalli Qarrishtes	2013	36

²² AKBN dërgoi zyrtarisht këtë informacion Sekretariatit të AlbEITI për qëllim të këtij studimi dhe në fund autorizoi prezantimin e tij në këtë raport.

Pesë investimet më të mëdha përbëjnë së bashku 214 miliard lekë ose 64% të totalit të investimeve në ndërtim e sipër dhe në fazë para-ndërtimi që përbëjnë kolektivisht 332. miliard lekë siç tregohet në tabelën 2. Në qoftë se në përzgjedhje do të përfshihen dhjetë investitorët më të mëdhenj atëherë raporti mbulimit të investimeve do të rritej në 77%.

3.4.3 Adresimi i konfidencialitetit dhe çështjeve rregullatore në raportimin EITI

Me përfshirjen e sektorit të hidro-energjisë AlbEITI duhet të përcaktoj kërkesat për raportim dhe kuadrin për bashkëpunim përmes nënshkrimit të Memorandumit të Mirëkuptimit për lojtarët kyç të tregut të tillë si ERE, KESH, OSSH, OST-në, prodhuesit e mëdha private, etj dhe të zbatojë kërkesat e raportimit përmes çështjes e rregullimit EITI për pjesën tjetër të pjesëmarrësve të raportimit.

Kërkesa për raportim nga ana e institucioneve qeveritare aktualisht është në konflikt me detyrimin e tyre ligjor për të ruajtur konfidencialitetin mbi informacionin e marrë gjatë punës së tyre në përputhje me legjislacionin tatimor në fuqi dhe marrëveshjet e konçensionit. Këto dispozita konfidencialiteti, të referuara në ligjet e aplikueshme për procedurat tatimore dhe doganore në Shqipëri²³, lejojnë akses në të dhënat vetëm me pëlqimin e shprehur nga shoqëritë e licensuara. Institucionet qeveritare mund të shkëmbejnë të dhëna sipas disa kushteve strikte konfidencialiteti.

Nëse të dhënat do të publikohen të detajuara raport për çdo shoqëri më vete, MSG dhe AlbEITI duhet të marrin konfirmimin për publikim për çdo raportim të dorëzuar nga shoqëritë. Ky konfirmim duhet të autorizojë institucionet qeveritare arkëtuese të paraqesin informacionin për shoqëritë përkatëse në kuadrin e raportimit EITI.

3.4.4 Dhënia e informacioneve shpjeguese për të ardhurat e tjera të qeverisë

Ne nuk mundëm të merrnim një informacion të plotë të të ardhurave të Qeverisë nga sektori hidro-energjitik për vitet 2011, 2012 dhe 2013. Ne e kuptojmë që të ardhurat dhe shpenzimet e qeverisë janë të regjistruar me anë të një sistemi të vetëm të menaxhimit të parasë: sistemi i Thesarit. Ky sistem mund të na japin informacion në baza mujore mbi të ardhurat e gjeneruara nga çdo taksë. Karta aktual e llogarive publike në sistem, nuk mund të identifikojnë të ndara llogarinë e të ardhurave të gjeneruara nga industria nxjerrëse si një e tërë.

Duke filluar nga data 1 janar 2015 Drejtoria e Përgjithshme ka implementuar një sistem të ri të menaxhimit të informacionit që do të ndikonte në raportimin dhe informacion e plotë për të gjithë tatimpaguesit dhe flukset e mjeteve monetare.

Ne i rekomandojmë EITI të bashkëpunojë me autoritetet tatimore për të ndërtuar një sistemin të ri të taksave, i cili të përmbajë kërkesat EITI mbi raportimin dhe informacionit si dhe taksat kontestuale, si dhe pagesat e bëra nga shoqëritë individuale. Ky ndryshim kërkon bashkëpunim midis Ministrisë së Financave dhe mirëmbajtjen publike të licencave të përditësuar publike për shoqëritë e licensuara dhe koncensionare. I njëjti regjistr duhet të jetë i përditësuar në kohë reale nga të gjitha institucionet qeveritare që marrin dhe administrojnë taksat.

3.4.5 Çështje të tjera

Mospërputhjet në të dhënat e koncesionarëve

Gjatë këtij studimi vumë re mungesën e një regjistri të përbashkët midis MEI-t dhe AKBN-së me të dhënat e nevojshme për monitorimin e konçensioneve. Të dhënat e mara nga AKBN ndryshonin nga të dhënat e marra nga Ministria për numrin e konçensioneve dhe HEC-ve. Krahasueshmëria midis dy regjistrave u vështirësua si rezultat i emërimit ndryshe të HEC-ve, vendndodhjes dhe shoqërive të konçensionit.

²³ Ligji Nr. 9920, datë 19 maj 2008 "Mbi procedurat tatimore në Republikën e Shqipërisë, i ndryshuar" dhe Ligji Nr. 8449, datë 27 janar 1999 "Për Kodin Doganor në Republikën e Shqipërisë, i ndryshuar".

Gjatë analizave paraqitur në këtë studim kemi marrë parasysh:

- të dhënat e AKBN-së për statistika të përgjithshme mi HEC-et, Konçensionet dhe fazën në të cilën ndodhen; dhe
- të dhënat e MEI-t për statistika dhe analiza lidhur me tarifën konçensionare.

Si pjesë e bashkëpunimit midis dy institucioneve në monitorimin e konçensioneve, rekomandojmë që të kryhet identifikimi i ndryshimeve dhe njehsimi i të dhënave në të dy regjistrat duke përdorur emrin e shoqërisë konçensionare si pike lidhëse.

Disponueshmëria e informacionit për eksportet

Për qëllimet e këtij raporti, AlbEITI kërkoi nga Autoriteti Doganor dhe OST-në informacione për vlerën dhe sasinë e energjisë së importuar dhe të eksportuar në total dhe sipas vendit të importit ose eksportit. Një informacion i tillë nuk u arrit të merrej deri në datën e këtij raporti dhe në përputhje me rrethanat informacioni mbi vlerën, çmimet dhe destinacionet e eksportit nuk janë të bazuara në burime të konfirmuara zyrtarisht nga organet qeveritare përgjegjëse për të disponueshmërinë dhe menaxhimin e këtij informacioni.

Në kuadrin e zbatimit të standardeve të EITI ne rekomandojmë AlbEITI rënien dakord me OST dhe Autoritetin Doganor që informacioni i kërkuar të paraqitet në përputhje me kërkesat e Standardit EITI, pika 3.5.

4. Metodologjia dhe puna përgatitore

Ne e kryem studimin tonë në përputhje me termat e përcaktuara në kontratën tone më datë 11 shkurt 2015, "Për të kryer një studim për përcaktimin e kontributit të prodhimit në sektorin hidroenergjitik në ekonominë e Shqipërisë si dhe përfshirjen e tij në "kuadin" e raportit të EITI Shqipëri.

Objektivi i angazhimit tonë ishte përgatitja e një raporti i cili do të informonte grupin e interesuar mbi faktet në lidhje me përfshirjen e sektorit hidroenergjitik në "kuadin" e raportimit të EITI-t, me qëllim për të shpërndarë qëllimin e raportit të EITI-t në Shqipëri. Në bazë të rethanave ne:

- Mblodhëm informacionin kontekstual të nevojshëm në lidhje me sektorin hidroenergjitik në Shqipëri dhe kontributin e përgjithshëm të këtij sektori në ekonominë e vendit;
- Identifikuam shoqëritë, shoqëritë me pronësi shtetërore dhe shoqëritë shtetërore të cilat priteshin të raportonin;
- Analizuam dhe përmblodhëm volumin e prodhimit dhe kontributin në Buxhetin e shtetit dhe;
- Identifikuam barrierat për dhënien e informacionit në raport.

Ne ndërmorëm një rishikim të të gjithë raporteve të kaluara të EITI-t për të fituar një kuptueshmëri të shtrijes aktuale dhe gjendjen e procesit të raportimit të EITI-t në Shqipëri, për të kuptuar natyrën e të dhënave dhe informacionit që duhet të analizohet dhe të sigurohet në lidhje me sektorin hidroenergjitik në bashkpunim me agjencitë e mëposhtme shtetërore:

- Enti Rregullator i Energjisë, ERE;
- Ministria e Energjisë dhe Industrisë – MEI;
- Korporata Elektroenergetike Shqipëtare – KESH;
- Agjencia Kobëtare e Burimeve Natyrore – AKBN;
- Drejtoria e Përgjithshme e Taksave – DPT.

Për qëllime të këtij studimi grupi i interesuar dhe AlbEITI u kërkoi regullatorëve të industrisë dhe agjentëve fiskal të qeverisë të siguronin AlbEITI-n me të dhëna makroekonomike, vëllime të prodhimit, eksporte dhe të ardhurat e mbledhura nga sektori hidroenergjitik gjat periudhës 2011 – 2013.

Ne e kryem studimin tonë në përputhje me standardet e EITI-t të përditësuara më 1 janar 2015.

Ne kryem procedurat e mëposhtme:

- Përmblodhëm kuadrin ligjor dhe regjimin fiskal që rregullon sektorin e hidroenergjisë në përputhje me kërkesat e EITI-t 3.2.
- Siguroam një pasqyrë të karakteristikave kyce të sektorit në përputhje me kërkesat 3.3 të EITI-t.
- Përmblodhëm kontributin e sektorit hidroenergjitik në ekonominë e Shqipërisë për 2013, në përputhje me kërkesat e EITI-t 3.4 duke përfshirë:
 - a) Mahësia e prodhimit të brendshëm, transmetimi dhe shpërndarja e energjisë në terma absolut dhe në përqindje të PBB. Asnje përlogaritje nuk u gjet ne aktivitetin e sektorit informal.
 - b) Të ardhurat e qeverisë të gjeneruara nga industritë nxjerrëse (duke përfshirë taksat, tarifa koncesioni, tarifa dhe pagesa të tjera) në terma absolute dhe si përqindje e totalit të të ardhurave të qeverisë. Totali i të ardhurave të qeverisë të gjeneruara nga industritë nxjerrëse (duke përfshirë taksat, tarifat e koncesionit, tarifa dhe pagesa të tjera) në terma absolut si dhe në përqindje të totalit të të ardhurave. AlbEITI u ka dërguar kërkesa zyrtare DPT, AKBN, MIE dhe AAC në mënyrë që ti japi informacionin mbi taksat e paguara nga shoqëritë prodhuese. Kur informacioni mbi të ardhurat e përgjithshme nuk ishte i disponueshëm ne analizuam materialitetin e përfitimit të munguara të rrjeteve përmes analizës bazë të përdorur për të nxjerrë këto linja të të ardhurave.
 - c) Eksportet dhe importet e pushtetit në terma absolute dhe në përqindje të totalit të eksporteve.
 - d) Rajonet kryesore / fusha ku koncentrohet prodhimi.

- e) Në datën e këtij raporti nuk kemi marrë të dhëna të plota për punësimin në sektor në terma absolute dhe në përqindje ndaj punësimi total.
- Burimet e identifikuara të informacionit rreth të dhënave dhe vëllimit të prodhimit, eksportet, humbjet e fuqisë dhe rajonet kryesore gjeneruese të energjisë në përputhje me kërkesat EITI nr. 3.5. Volumet e prodhimit janë publikuar në raportin vjetor të përgatitur nga ERE.
- Identifikuam dhe përshkruam pjesmarrjen e qeverisë në këtë sektor dhe kushtet që rregullojnë marrëdhëniet midis qeverisë dhe kompanive shtetërore si dhe midis kompanive shtetërore në përputhje me kërkesat e EITI-t 3.6.
- Ne kryem një analizë të plotë të pagesave dhe fluksit të të ardhurave qeveritare, të lidhura me këtë sektor në vitin 2013, duke vënë në dukje në vecanti të ardhurat, të cilat duhet të mbulohen në përputhje me marrëveshjen e EITI-t 4.1 dhe dhamë rekomandimet tonë për rastet kur pagesa duhet të konsiderohen materiale, duke përfshirë nivelin minimal të lejueshëm të materialitetit për shoqërinë, nëse është i aplikueshëm (duke iu referuar shenimit 21 dhe kërkesve të EITI-t 4.1).
- Bazuar në përkufizimin e propozuar të materialitetit, ne zhvilluam një listë paraprake të shoqërive që kryejnë pagesa materiale, të cilat duhet të mbulohen nga raporti I EITI-t (Kërkesat e EITI-t 4.2 a).
- Bazuar në përkufizimin e propozuar të materialitetit, identifikuam cilat entiteteve qeveritare duhet të raportojnë nëse shoqëritë nën-qeveritare marrin të ardhura në formë direkte apo indirekte nga ky sektor në përputhje me Kërkesat 4.2(d) dhe 4.2(e).

Kufizime dhe limitime

Puna jonë është e kufizuar për mbledhjen dhe analizimin e të dhënave të paraqitura në këtë studim, në përputhje me kushtet e referencës pjesë integrale e kontratës së konsulencës. Puna jonë nuk ka përfshirë dhënien e siguri apo rëndësinë e të dhënave dhe informacionit të paraqitur në këtë studim. Të gjitha burimet e informacionit janë të referuara qartë në të gjithë studimin.

Falënderime

Ne do të donim të shprehim falënderimet më të sinqerta për Ministrinë e Energjisë dhe Industrisë, ERE, AKBN, Grupit të Punës të Shqipërisë dhe të Sekretariatit të EITI Shqiptar, të cilët na kanë ndihmuar në marrjen e përgjigjeve në kohë nga Qeveria dhe kompanitë që marrin pjesë në këtë raportim. Falënderimet të veçanta për mbështetjen e dhënë në përgatitjen e informacionit të plotë kontekstual në sektorin hidro-energjetik në Shqipëri shkojnë në Z. Gjergji Simakut, Drejtor për burimet e ripërtëritshme të energjisë dhe efikasitetit energjetik në MEI dhe Z. Agim Bregasi, Drejtor për politikat dhe zhvillimin e hidro-energjisë në MEI.

Ky punim u mbështet nga Fondi Shumëdonator i Mbështetjes Programatike Globale për Industrinë Nxjerrëse (EGPS), i administruar nga Banka Botërore. Gjetjet, interpretimet dhe përfundimet e shprehura në këtë punim janë të autorëve dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e Bankës Botërore, Bordit të Drejtorëve Ekzekutivë të saj apo qeverive që ata përfaqësojnë.